

Jalostuksen tavoiteohjelman päivitys

2025-2029

Harmaa norjanhirvikoira

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 3.12.2024
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 17.12.2024

Sisällys

1. YHTEENVETO	4
2. RODUN TAUSTA	7
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	10
4. RODUN NYKYTILANNE	11
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	11
4.1.2 Jalostuspohja	16
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	20
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	21
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	22
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	22
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	22
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	22
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	22
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	23
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	24
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	24
4.3. Terveys ja lisääntyminen	24
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	24
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	25
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	28
4.3.4 Lisääntyminen	28
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	29
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	29
4.4. Ulkomuoto	30
4.4.1 Rotumääritelmä	30
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	31
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	32
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	32
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	33
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	33

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	34
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	38
6.1 Jalostuksen tavoitteet	38
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	39
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	40
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	41
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	44
7. LÄHTEET	46
8. LIITTEET	47

1. YHTEENVETO

Jalostuksen tavoiteohjelma (JTO) on tehty työkaluksi, joka palvelee sekä kasvattajia, että kaikkia niitä, jotka ovat harmaista hirvikoirista kiinnostuneita. JTO sisältää myös rotujärjestön asettamia jalostuksellisia tavoitteita ja tähän ohjelmaan onkin sisällytetty toimintasuunnitelma muutamiksi vuosiksi eteenpäin. Ohjelma on tarkoitus päivittää vähintään 5 vuoden kuluttua ajan tasalle.

Pääpiirteittäin tavoiteohjelma noudattelee rodun kotimaan Norjan antamia linjauksia. Erityisesti ulkomuoto on rodun kotimaan päätettävissä ja järjestö pyrkii toiminnassaan siihen, että ulkomuototuomarit arvostelisivat koirat samojen periaatteiden mukaisesti kuin rodun kotimaassa tehdään. Myös koirien luonne on rotumääritelmiin kirjoitettu ja siinä rodun kotimaan tavoitteet ovat myös meillä tavoitteena. Käyttöpuolella hirvenhaukkukokeiden säännöt vaihtelevat maittain, joten pieniä painotuseroja koirien käyttöominaisuuksissa saattaa esiintyä. Tähän vaikuttaa myös erilaiset metsästysolosuhteet maiden välillä. Terveysasioissa seuraamme rodun kotimaan suuntaviivoja, mutta emme käytä samanlaista säännöstöä jalostuksen ohjauksessa. Harmaa norjanhirvikoiraa on tällä hetkellä edelleen suosittu hirvikoirarotu.

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Harmaa norjanhirvikoiraa on hirven- ja karhunmetsästyksen käytettävä koiraa. Rotu on tyypillinen pystykorvarotu; tiivisrakenteinen, lyhytrunkoinen, neliömäinen, jäntevä ja hyväryhtinen koiraa, jolla on pystyt korvat. Tiheä, runsas, ei harottava eikä pitkä karvapeite. Häntä on tiiviisti rullautunut selän keskiviivan päälle.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Kuten yleensäkin rotukoirissa, harmaa norjanhirvikoirakanta on niin sanottu suljettu populaatio, joka tarkoittaa, ettei siihen tule geeniaineista ulkopuolelta. Tällaisessa tilanteessa liiallinen sukusiitoksen lisääntyminen heikentää rodun perinnöllistä monimuotoisuutta. Harmaa norjanhirvikoiran tehollinen populaatio, joka kuvaa jalostuspohjan laajuutta, oli noin 128 vuonna 2023.

Viime vuosina jalostukseen on käytetty vuosittain eri uroksia noin 78 kpl ja narttuja noin 122kpl. On tarpeellista välttää rodun liian korkeaa sukusiitosta ja samalla pyrkiä lisäämään kannan geneettistä monimuotoisuutta. Tärkeää on myös muistaa rodun käyttötarkoitus. Käyttöominaisuuksiltaan heikoilla koirilla ei ole tarpeen jatkaa sukua. Siksi riittävän jalostuspohjan säilyttämiseen pyritään käyttämällä jalostukseen käyttöominaisuuksiltaan riittävän hyviä koiria.

Sukusiitosaste on laskenut harmaalla norjanhirvikoiralla tasaisesti. Jonkin verran jalostukseen on käytetty ulkomaisia koiria. Muutamia matadoriuroksia, eli liikaa käytettyjä uroksia on esiintynyt rodussa takavuosina, mutta tästä ilmiöstä on päästy eroon rotujärjestön jalostusta ohjaavilla säännöillä. Rotujärjestön tavoitteena on rodun käyttöominaisuuksien, terveystilanteen ja rodunomaisen ulkomuodon säilyttäminen hyvällä tasolla, sekä edelleen jalostuspohjan laajentaminen. Tähän tavoitteeseen pyritään käyttämällä tasokkaita eri sukulinjojen koiria monipuolisesti jalostukseen sekä pitämään rodun keskimääräinen sukusiitosaste nykyisellään.

Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Käyttöominaisuuksiltaan harmaa norjanhirvikoiraa on tehokkaan tasainen hirvikoiraa. Suurimpana suosion tekijänä on ollut työskentelyvarmuus. Harmaa tunnetaan sitkeänä ja rauhallisena hirvenkäsittelijänä ja seuraajana, varhaiskypsänä ja pitkän käyttöiän omaavana koirana. Näitä

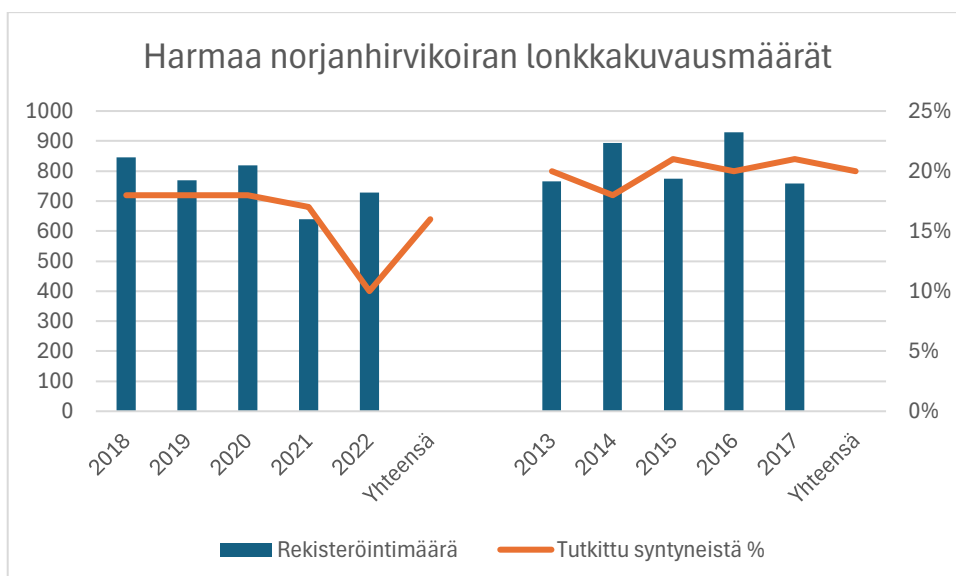
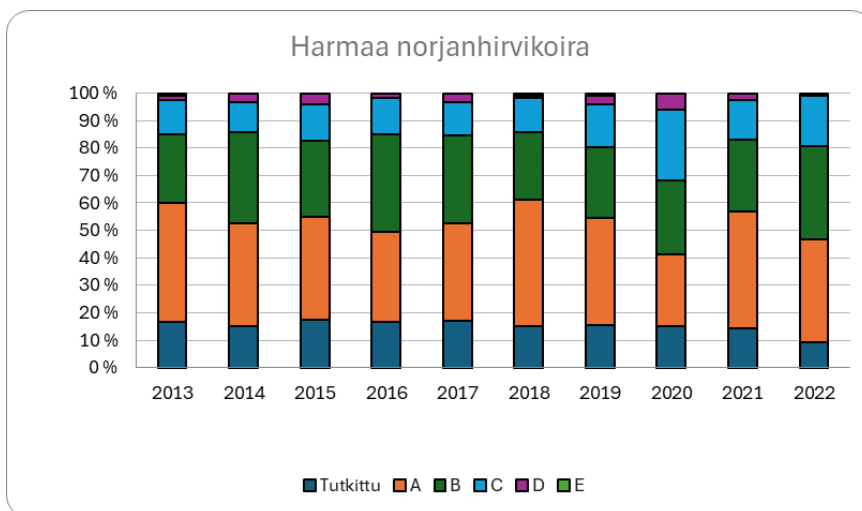
ominaisuuksia tulee myös jalostuksellisesti kehittää eteenpäin ja myös välttää rodussa esiintyviä heikkouksia. Käyttöominaisuudet ovat metsästäjän eli koiriemme ”loppukäyttäjän” näkökulmasta selkeästi tärkein asia tässä rodussa. Luonteeltaan harmaa norjanhivikoira tunnetaan ihmisystävällisenä sekä avoimena koirana ja luonneominaisuudet vastaavatkin rotumääritelmän vaatimuksia. Silloin tällöin esiintyy yksittäisissä koirissa liian arkoja ja alistuvia yksilöitä sekä ylikorostunutta vartioimisviettä. Luonneominaisuudet ovat tärkeitä, koska hirvenmetsästys on seuruemetsästystä ja koiran pitäisi sopeutua siihen, että kaadolla on muitakin ihmisiä kuin isäntä.

Viime vuosina rodun luonteen ominaisuuksia on pyritty selvittämään myös luonnetestin avulla. Jalostustarkastukseen kutsutuista koirista on testattu kymmenenkoiraa, ja koirien testaamiseen on kannustettu.

Terveys ja lisääntyminen

Viime vuosina on panostettu edelleen rodun terveydentilaan. Tietoa eri sairauksista on kerätty aktiivisesti. Harmaa norjanhivikoira on perusterve, alkukantainen pystykorvarotu.

Lonkkaniveldysplasiaa ilmenee rodussa suhteellisen vähän sillä määritelmällä, ettei se kestäisi käyttötarkoitusta. Jalostusneuvonnassa suositellaan myös C-lonkkaisia koiria, mikäli yhdistelmän keskiarvo indeksi on vähintään 95, eikä yksittäinen lonkka indeksi ole alle 85. (Yhdistelmän keskiarvo lasketaan laskemalla yhteen vanhempien indeksit ja jakamalla summa kahdella). Vuosina 2013-2022 syntyneistä koirista lonkkakuvaetuista A- ja B- lonkkaisten osuus on keskimäärin 73%, C-lonkkaisia 20% ja D-lonkkaisia 4%. Lonkkien kuvaustulokset, sekä kuvattujen koirien määrä ovat viime vuosina laskeneet, mutta tavoitteena on säilyttää hyvä tilanne lonkkien osalta.

Rasvapatteja esiintyy rodussa jonkin verran. Rotujärjestölle tulleiden ilmoitusten perusteella pattivaivat on kuitenkin viime vuosina vähentyneet. Rotujärjestö on yhdessä professori Hannes Lohen tutkimusryhmän kanssa kerännyt koirista DNA-näytteitä rasvapattitutkimukseen, mutta tutkimusryhmä ei ole saanut vielä selvitettyä ko. vaivan aiheuttavaa geenimuunnosta, eikä periytyvyyttä. Tällä hetkellä aktiivista tutkimusta ei ole käynnissä, mutta rotujärjestö kerää tietoa sairaista koirista aktiivisesti.

Rodussa on esiintynyt kääpiökasvuisuutta (kondrodysplasia), jossa koiran putkiluiden kasvu häiriintyy ja se jää normaalikokoiseen koiraan n. 10cm matalammaksi, lyhytjalkaiseksi yksilöksi. Tähän sairauteen kehitetyn geenitestin avulla pystytään selvittämään ko. sairauden kantajakoirat ja valitsemaan niille terve (normaali) parituskumppani, jolloin sairaita, matalajalkaisia jälkeläisiä ei synny. Viime vuosina kääpiökasvuisia koiria ei ole ilmoitettu rotujärjestön tietoon.

Harmaan norjanhervikoiran glaukooma

Glaukooma eli silmänpainetauti on yksi yleisimpiä palautumattoman sokeutumisen syitä koirilla. Glaukoomassa silmänsisäinen nestekierto häiriintyy aiheuttaen silmänpaineen kohoamisen. Kohonnut silmänpaine vaurioittaa näköhermoa ja verkkokalvoa. Hoitamattomana korkea silmänpaine johtaa koiran sokeutumiseen. Glaukoomaa esiintyy useassa koirarodussa, mutta useimmissa roduissa sairauden aiheuttavaa geenivirhettä ei vielä tunneta. Harmaan norjanhervikoiran glaukoomaa aiheuttava geenivirhe on tunnistettu ja paikannettu ADAMTS10-geeniin. Sairaus periytyy autosomaalisesti peittyvästi. Harmaan norjanhervikoiran glaukooma ilmenee usein noin 6 vuoden iässä. Sairaus johtuu perinnöllisestä rakennevirheestä silmän etukammionkulmassa. Virheellinen rakenne estää kammionesteen ulosvirtauksen johtaen silmänpaineen nousuun. Korkea silmänpaine vaurioittaa näköhermon päätä ja verkkokalvon gangliosoluja, jotka osallistuvat näköaistimuksen syntyyn silmässä. Alkuvaiheen oireet ovat yleensä niin lieviä, että ne jäävät helposti huomaamatta. Glaukooma diagnosoidaan usein vasta, kun silmänpaine on noussut korkeaksi aiheuttaen kipua ja näkökyvyn heikentymistä. Silmänpaineen nousun oireita ovat pupillin laajentuminen, silmän punoittaminen, sarveiskalvon sameus, lievä mulkosilmäisyys, mahdollinen linssin osittainen luksoituminen sekä verkkokalvon ja näköhermonpään muutokset. Glaukooma on tyypillisesti molemmissa silmissä esiintyvä silmänsairaus, mutta oireet eivät välttämättä ilmene molemmissa silmissä samanaikaisesti. Tähänkin sairauteen kehitetyn geenitestin avulla pystytään selvittämään ko. sairauden kantajakoirat ja valitsemaan niille terve (normaali) parituskumppani, jolloin sairaita jälkeläisiä ei synny. Geenitestien tuloksia on kerätty aktiivisesti.

Astutukset ja synnytykset sujuvat tällä rodulla pääosin luonnollisesti.

Tavoitteena on säilyttää rodun hyvä terveystilanne myös tulevaisuudessa.

Ulkomuoto

Ulkomuodon taso tällä hetkellä on varsin korkea ja on viime vuosina noussut lähemmäs rotumääritelmän ihannetta. Jonkin verran rodussa esiintyy kokovaihteluita, eli on liian suuria ja liian pieniä koiria, johon tulee kiinnittää huomiota. Myös liiallista massavuutua ilmenee jonkin verran. Pääosin harmaa norjanhervikoira on kuitenkin ulkomuodollisesti ja rakenteellisesti hyvä soveltuen hyvin rodun käyttötarkoitukseen.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

YLEISET VAATIMUKSET SIITOSUROKSELLE:

- Koiran on oltava perimältään niin hyvä yksilö, että sen jälkeläisistä voidaan odottaa tulevan myös rotunsa erinomaisia edustajia, sekä ulkomuoto- että käyttöominaisuuksiltaan

- Hyvä terveys ja ei eri yhdistelmissä toistuvia todettuja perinnöllisiä sairauksia (koskee myös jälkeläisiä)
- Mahdollisimman hyvä oma pentuearvo
- Käyttökokeen 1 palkinto alle 30 kk iässä
- Oikea luonne
- On halukas astumaan
- Jälkeläisiä max. 40 kpl, ellei em. jälkeläismäärästä vähintään 25% ykkösen haukkuneita (jälkeläisnäyttöjä vähintään kolmesta pentueesta)
- Jälkeläisiä max. 120 kpl Suomessa, mikäli jälkeläisnäytöt sitä edellyttävät
- Urosta suositellaan max. kaksi kertaa samalle nartulle, mikäli ensimmäinen pentue on osoittautunut erinomaiseksi koetuloksilla mitaten (ei perättäisiin pentueisiin, ellei edellinen pentue ole ollut lukumäärältään pieni tai sukupuolijakaumaltaan yksipuolinen)
- Uros sopii suunnitellulle nartulle sukunsa puolesta em. kriteerit täyttäen

YLEISET VAATIMUKSET SIITOSNARTULLE:

- Koiran on oltava perimältään niin hyvä yksilö, että sen jälkeläisistä voidaan odottaa tulevan myös rotunsa erinomaisia edustajia, sekä ulkomuoto- että käyttöominaisuuksiltaan
- Hyvä terveys ja ei eri urosten kanssa toistuvia todettuja perinnöllisiä sairauksia (koskee myös jälkeläisiä)
- Mahdollisimman hyvä oma pentuearvo
- Oikea luonne
- Astuttaminen ja synnytys onnistuvat luonnollisesti
- Narttu sopii suunnitellulle urokselle sukunsa puolesta em. kriteerit täyttäen
- Lähtökohtaisesti yli 8-vuotiaalle nartulle ei anneta jalostussuosittelusta

2. RODUN TAUSTA

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Vuonna 1599 painettiin teos "Om alle slags diur, som ere uti Norrige", suomennettuna kirja, joka käsittelee "kaikkia Norjan eläimiä". Koira oli 200 vuotta sitten pääasiallisesti käyttöeläin ja kukaan ei välittänyt sen ulkonäöstä. Ensimmäisen kerran, kun koiran turkin väri mainittiin vuonna 1797, ei mainitsija ollut käyttökoiramies, vaan pappi Axel Christian Smith Trysilistä. Papin kertomus sen ajan koirista viittaa siihen, että tyypiltään ne muistuttivat nykypäivän hirvikoiria ja väristä kerrottiin seuraavasti: "kauttaaltaan mustia", "likaisen harmaita", "tumman- tai vaaleanharmaita". Nämä koirat olivat kiinnostuneita kaikesta metsänriistasta, mutta parhaimmat jäljittivät vain nelijalkaista riistaa. Oli luonnollista, että ihmiset metsäseuduilla laittoivat etusijalle koirat, jotka soveltuivat karhun- ja hirvenmetsästykseen. Erittäin mielenkiintoisia metsästäjille olivat englantilaisen L. Lloyd'n kuvaukset suurriistajahdeistaan Norjan ja Ruotsin rajaseudulla vuodesta 1827 lähtien. Hän kertoo kolmesta hirvikoirasta, jotka hän sai käsiinsä Norjassa, ja yksi niistä oli väriltään ruskea ja sen nimi oli Brunette. Tämä koira oli syntynyt Muonionniskassa Ruotsin Lapissa. Tämä ruskea koira ei ollut niinkään kelvollinen karhunmetsästyksessä, mutta toimi erinomaisesti metsolle. Toinen koira Hector oli väriltään musta ja se oli syntynyt Åsnäs Finnskogissa Solörissä Norjassa. Hectorin avulla oli ammuttu 13 karhua. Kolmas koira oli Pajas, joka oli musta valkoisilla läikillä. Tämä koira oli syntynyt Norjassa. Ruotsalaiset metsästäjät, jotka kuuluivat Lloydsin seurueeseen, käyttivät sekarotuisia koiria, sekä irto- että kyttykoirana.

Yksi tunnetuimmista oli "Gamle Bamse Gram ", jonka konsuli Jens Gram Drammenista osti Ångermanlandista Ruotsista vuonna 1865. Norjan vuoden 1895 koirakantakirjan mukaan se oli irtokoira (löshund = käytetään metsästyksessä niin, että koira on irrallaan), tyypiltään ruotsalainen harmaakoira, jolla oli voimakas hieman pitkäkö runko, ei kovin korkearaajainen, leveähkö pää, suuret melko pystyssä olevat korvat, tummat silmät, väriltään se oli harmaa, jaloissa väritys oli melkein mustasta ruskeaan. Se oli erinomainen hirvikoira, jolla oli rauhalliset löydöt ja se oli erittäin sitkeä. Ominaisuuksiaan Gamle Bamse oli hyvä periyttämään ja se jätti oman leimansa jälkeläisiinsä Norjassa ja tämä koira löytyykin useimpien harmaan norjanhirvikoiran sukutauluista ympäri maailmaa.

Kuvaava oli, että ensimmäisessä koiranäyttelyssä Norjan Christianiassa (Oslo) vuonna 1877 puhuttiin karhu- ja hirvikoirista, mutta taas vuonna 1887 jako oli muuttunut hirvi- ja karhukoiriin. Näyttelyt osoittanevat, että hirvikanta oli lisääntymässä ja karhut taas vähenemässä. Näyttelytuomareilla ei ollut arvostelussaan käytettävissä minkäänlaisia rotumerkkejä, vaan oma kokemus käytännön metsästyksestä oli ohjenuorana myös näyttelykentällä. Arvostelu oli kuitenkin ilmeisesti oikean suuntaista ja tervettä, koska useat koirat, jotka valikoituivat vuosien 1877, 1880 ja 1887 näyttelyissä löytyvät nykyisten huippusukuisten harmaa norjanhirvikoirien taustalta.

Vuonna 1895 julkaistiin ensimmäinen Norjan metsästyskoirarotukirja Christianian (Oslo) metsästysklubin toimesta. Sen ensimmäisessä vihkosessa oli rotokuvaus hirvi- ja karhukoirasta, joka muistuttaa karkeasti ottaen tämän päivän harmaan norjanhirvikoiran rotumääritelmää. Vuonna 1899 perustettiin norjalaiselle hirvikoiralle oma rotujärjestö ensimmäisenä koko maassa, se oli nimeltään Norsk Dyrehundklubb, joka laati vuonna 1901 rotumääritelmäehdotukset harmaalle ja mustalle hirvikoiralle. Tämän jälkeen on koirien jalostus jatkunut vilkkaana sekä käyttö- että ulkomuotopuolella.

KVA Bertil N621810 oli rodun kannalta erittäin merkittävä koira. Se oli tunnettu sitkeydestään ja tieto koirasta levisi Norjassa. Sitä käytettiin jalostukseen varsin paljon. Tuskin on Norjassa – eikä varsinkaan Suomessa – hirveä haukkuvaa koiraa, jonka esi-isänä Bertil ei olisi. Erityisesti KVA Löstin kanssa Bertil jätti lukuisia aikansa huippukoiria, jotka jatkoivat sukua edelleen.

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Vuosisadan vaihteessa ruotsalais- norjalainen komitea sai työkseen selvittää, kuinka silloisista monimuotoisista hirvikoiravariaatioista saatettaisiin kehittää yksi yhtäläinen hirvikoirarotu. Pystykorvaisia, kippurahäntäisiä riistan haukkujia kutsuttiin yleisnimellä norlanninkoiriksi, Norlannin turkiskoiriksi tai jämtlanninkoiriksi.

Siinä missä Ruotsin Härjedalenissa käytettiin komiteasopimuksista piittaamatta vanhan taalainmaantyyppistä kookasta koiraa, tarkensivat norjalaiset olemassa olevaa pystykorvakantaansa normien mukaiseksi.

Vuonna 1946 katsottiin olevan olemassa kaksi erillistä, samankaltaista hirvikoira-rotua: norjalaisten harmaapystykorva ja ruotsalaisten jämtlanninpystykorva.

Norjalaisten käyttämä koiratyyppi kävi sekä pysäyttäväksi hirvikoiraksi, että aavoilla alueilla hirveä kytkettynä etsiväksi koiraksi. Saman maan kaksi erilaista pyyntiperinnettä hyödynsi kumpikin olemassa olevaa koirakantaa. Pysäyttävä työskenteli irti ja haukkumalla, kytkettynä etsivä koira oli haukkumaton. Norjassa on edelleen kahdella tavalla työskenteleviä harmaita norjanhirvikoiria.

Eri linjat

Suomessa Harmaa norjanhirvikoiraa ei ole jakautunut eri linjoihin, suomessa käytetään vain ns. irtokoiria. Rodun kotimaassa Norjassa esiintyy ns. kytty- ja irtokoiria linjaa.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Suomeen ensimmäiset harmaapystykorvat (nytemmin harmaa norjanhirvikoiraa) tuotiin 1930-luvulla. Vasta 1960-luvulla maassa oli nykyisen koirakannan kannalta merkittäviä koiria. Rotua oli tuotu maahan lähinnä Ruotsista maamme rannikkoalueille.

Vuonna 1967 rekisteröitiin pentue kantavana maahan tuodusta nartusta Leddy SF03947/67. Tässä pentueessa oli K&MVA Pigge SF09617/67, jota voidaan pitää kaikkein merkityksellisimpänä koirana Suomen ja osin Ruotsinkin kannassa. Suhteutettuna sen aikaiseen narttukantaan on Pighen jälkeläisnäytöt vielä tänäkin päivänä loistavat. Se ei ole mikään ihme, sillä koiran isä Ree polveutui norjalaisesta, aikansa parhaasta yhdistelmästä KVA Bertil – KVA Lösti. Vielä tänäänkin Norjan koirissa esiintyy kyseisen yhdistelmän koiria esivanhempina.

Vuonna 1968 rekisteröitiin koira nimeltään K&MVA Jack SF18828/68. Tällä koiralla astutettiin lukuisia Pighen tyttäriä ja saatiin aikaan erittäin hyviä koiria. Jacken isänisä K&MVA Argo on Pighen emän isä, joten ei ole mikään ihme, että yhdistämällä Jack ja Pigge saatiin vakioitua rodun käyttöominaisuudet

Suomessa. Juuri vastaavankaltaista linjasiitosta käytettiin 1970-luvulla, kun rotu nousi suureen suosioon hirvikoirana maassamme.

1970-luvulla maahamme tuotiin Ruotsista maan parhaisiin sukulinjoihin kuuluneita valmiita narttuja Esko Nummijärven toimesta. Nartut olivat lähinnä Malmbos- ja Gärdetorpets-kennelleiden kasvatteja ja monet olivat jo valmiita valioita. Kun näihin narttuihin yhdistettiin jo mainittujen Pighen ja Jacken perintötekijät, lähti rotu voimakkaaseen nousuun. Samaan aikaan hirvikanta vahvistui ja tuli tarve toimiville hirvikoirille.

Maassa vaikutti myös suorina tuontikoirina uroksia – joko pentuna tai aikuisena maahan tuotuja – joilla ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta ollut suurempaa jalostuksellista merkitystä koirakantaamme. Esimerkiksi K&MVA koirat Skogmarkens Barr ja Nickås Kaj vaikuttivat maassa ja niitä käytettiin jalostukseen. K&MVA Basteruds Sul jätti muutamia erinomaisia narttuja Pighen tytärten kanssa, mutta isälinjaa sekään ei kyennyt jättämään. Maassamme vaikutti myös erinomainen käyttöpuolen periyttäjä, tuontikoira K&MVA Ruff, mutta sekään ei kyennyt jättämään isälinjan jatkajaa. Ilmeisesti syystä, että jälkeläisten ulkomuoto ei riittänyt sen ajan kasvattajille. 1970-luvulla maassamme kävi astumassa uros K&MVA Nergars Tuffe. Sillä astutettiin muutamia maamme parhaista nartuista ja se jättikin erinomaista jälkeä. Jälkeenpäin on voitu todeta, että erinomaisten metsästysominaisuuksien ohella Tuffe periytti normaalia enemmän lonkanivelen kasvuhäiriötä. Tuffen isänisänisä oli Trym, joka oli myös jo aiemmin mainitun Argon isä. Sitä kautta Tuffe oli sukua niin Piggelle, kuin Jackellekin.

1974 rekisteröitiin Juhani Hirvelän maahan Norjasta tuoma pentu nimeltään Peik av Suterås, josta tuli myöhemmin K&MVA. Koiran isänsä oli KVA Burmann, joka tunnetaan myös jo aiemmin mainitun KVA Löstin (Piggen isänemä) täytenä sisarena. Ehkä osin tästäkin syystä Peik sopi erinomaisesti maamme voimakkaasti ”piggeläiseen” narttukantaan. Peik periytti kokoa ja suurelta osin Peikin kautta tällä hetkellä koirillamme on rodun ihanteeseen verrattuna järeähköt päät. Peikin pojat MVA Kruunupään Sasu – poikansa K&MVA Kruunupään Kassun kautta – ja K&MVA Reku olivat eniten käytettyjä koiria 1980 –luvulla.

Onnistuneita tuonteja rodun kotimaasta on tehty 1990 –luvulla. Tällöin tuotiin Norjasta sen hetkiset keskeiset käyttölinjat Suomeen. 1990–luvun alussa hyvin useissa suomalaisissa koirissa esiintyi Pigge sukutaulussa jo kymmeniä kertoja. Tuonteja tehtiin jalostuspohjan laajentamiseksi, mutta myös ulkomuototason parantamiseksi. Koirat olivat rodun kotimaan ihanteeseen verrattuna väriltään tummia, nokisia ja rakenteeltaan raskaita ja tyypiltään korkeuttaan pitempiä. Tuontikoirien kautta saatiin maahamme siis Norjan keskeisten jalostuskoirien perintötekijöitä: K&MVA Slasken, K&MVA Baus ja Jagerens –kennelin tunnettu yhdistelmä Burre/Älgtuppas Tikka. Voidaan mainita, että Bausin emänemä on Suomesta norjaan viety narttu KVA Tari, jonka isänsä on Pigge. Slaskenin isälinja menee edelleen KVA Bertiliin, eli samaan kuin Pigge.

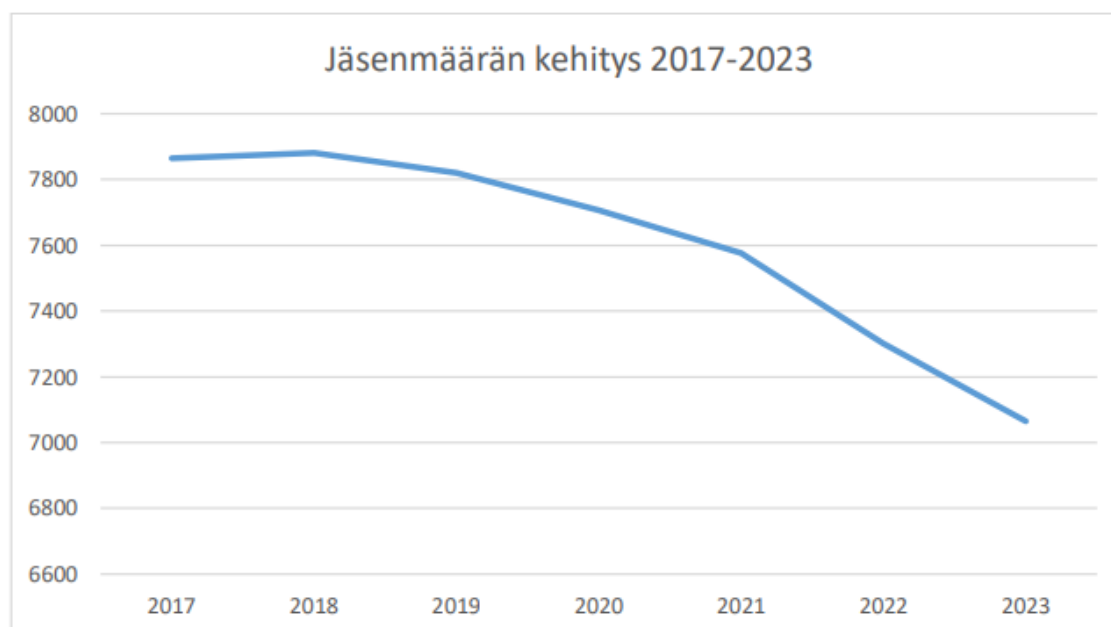
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Suomen Harmaahirvikoirajärjestö r.y - Finska Jämt-och Gråhundklubben r.f (SHHJ) on perustettu 15.6.1960 ja se on merkitty yhdistysrekisteriin 7.7.1960 sekä Suomen Kennelklubin jäseneksi se hyväksyttiin 16.8.1960 silloiselta nimeltään se oli Suomen jämt- och gråhundkerho –Finska jämt- och gråhundklubben r.f. Yhdistyksen nimi suomennettiin vuonna 1964 muotoon Suomen jämtlannin- ja harmaakoirakerho - Finska jämt- och gråhundklubben r.f. Nykyiseen muotoonsa nimi muutettiin vuonna 1976.

Jäsenmäärä on kehittynyt alla olevan kaavion mukaisesti. Vuoden 2023 lopussa henkilöjäseniä oli 7065, Henkilöjäsenmäärä on laskenut tasaisesti vuodesta 2019.

Rotua harrastavan yhdistyksen tai järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Ylintä päättävävaltaa käyttää vuosittain jäsenistä koostuva vuosikokous, joka valitsee järjestön puheenjohtajan kahdeksi vuodeksi ja hallituksen vuodeksi kerrallaan. Hallituksen jäsenet valitaan neljältä lohkolta, eli pohjan-, lännen-, idän- ja etelänlohkolta, kustakin kaksi varsinaista jäsentä ja heille varajäsenet. Hallitus käyttää järjestössä ylintä toimeenpanovaltaa ja valitsee avukseen tarvittavat valiokunnat ja toimihenkilöt.

Järjestö julkaisee Hirvikoira- lehteä, joka ilmestyy viisi kertaa vuodessa ja vuosikirjaa, joka sisältää järjestön rotujen vuosittaiset koe- ja näyttelytulokset. Lehtitoimikunta on vastuussa lehden toimittamisesta.

Sääntö- ja koulutustoimikunta huolehtii koetoiminnan asianmukaisuudesta, ylituomareiden ja palkintotuomareiden perus- ja jatkokoulutuksesta ja koesääntöjen kehittämistä. Nuorisotoimikunta puolestaan vastaa nuorisotoiminnasta.

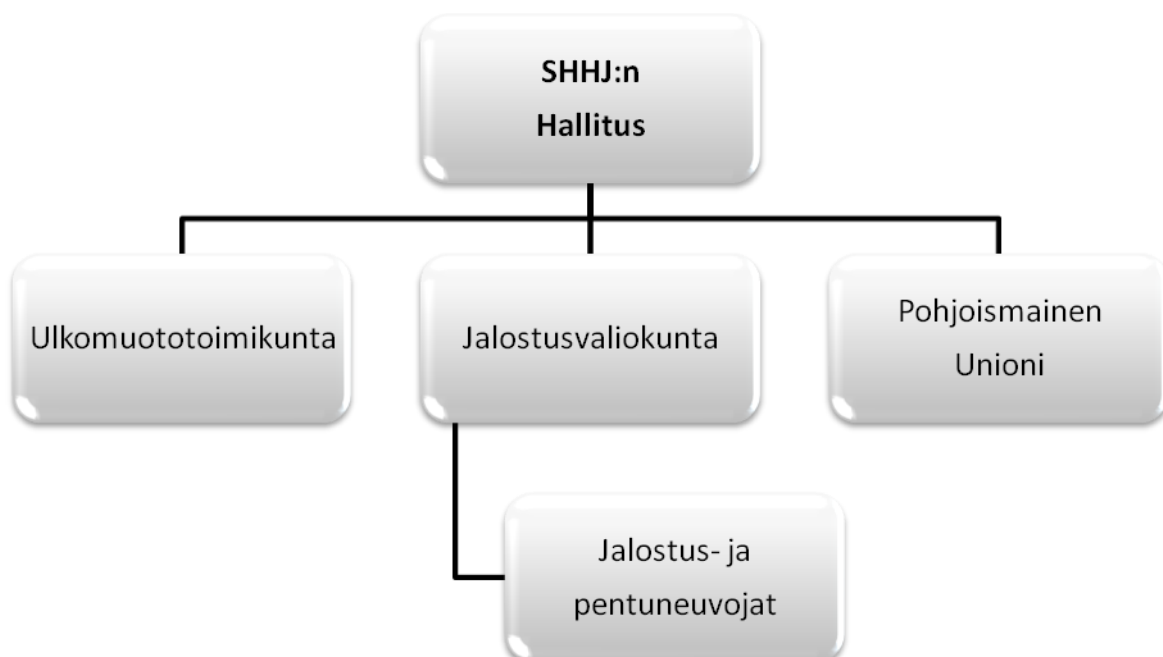
Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Jalostusvaliokunta kerää ja tilastoi ilmoitetut sairaustapaukset, terveystutkimukset, sekä laatii erilaisia taulukoita, tilastoja ja indeksejä, jotka toimivat jalostuksen apuna. Valiokunnan tehtäviin kuuluu laatia suunnitelmat ja raamit miten rotujemme käyttöominaisuuksia, terveyttä ja ulkonäköä pystytään myös tulevaisuudessa viemään eteenpäin. Valiokunnan valmistelemat esitykset hyväksytetään hallituksella tai viimekädessä vuosikokouksella.

Rodulla on omat jalostusneuvojansa, jotka palvelevat jäsenistöä antamalla heidän nartuilleen kirjalliset suositukset sopivista uroksista. Jalostusneuvojat toimivat myös samalla rodun pentuneuvojina, jotka palvelevat jäsenistöä pennun hankinnassa sekä antavat tarvittaessa myös neuvoja pennun hoidossa yms. Jalostusneuvojat toimivat jalostusvaliokunnan alaisuudessa ja toimivat valiokunnan laatimien jalostuskoirakriteerien pohjalta. Jalostusvaliokunnan puheenjohtaja valvoo neuvojen antamia suosituksia.

Jalostusvaliokunnan puheenjohtaja antaa lausunnot koirien arvoista, poikkeusluvista ja ulkomaan astutuksista.

Jalostusvaliokunta toimii läheisessä yhteistyössä ulkomuototoimikunnan kanssa, joka huolehtii rodun ulkomuodosta sekä ulkomuototuomareiden koulutuksesta. Jalostusvaliokunta toimii myös yhteistyössä pohjoismaisen unionin kanssa, jonka avustuksella vaihdetaan muun muassa jalostusmateriaalia eri Pohjoismaiden välillä.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannelanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

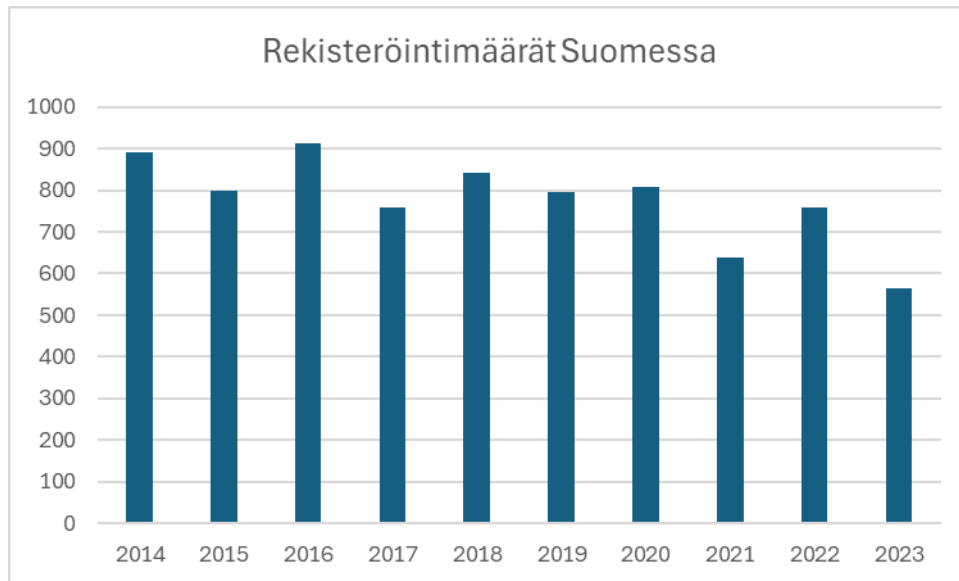
Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

(MMT Katariina Mäki, 2013)

Taulukko 1. Vuositolasto – rekisteröinnit (Lähde:Koiranet)

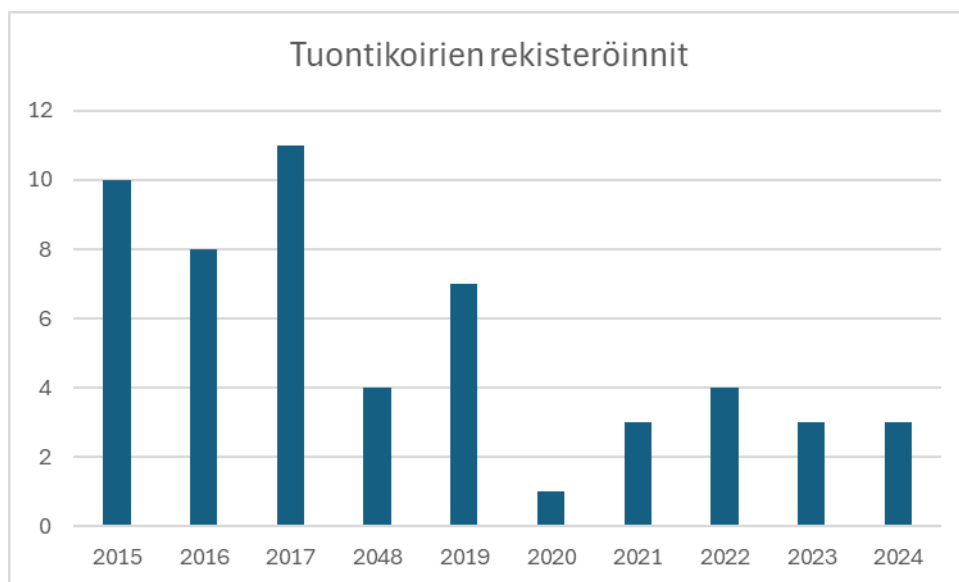
	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Pennut (kotimaiset)	566	760	638	809	795	842	760	913	798	884
Tuonnit	3	4	3	1	7	4	11	8	11	6
Rekisteröinnit yht.	569	764	641	810	802	846	771	921	809	890
Pentueet	109	138	128	150	153	160	157	177	167	170
Pentuekoko	5,2	5,5	5,0	5,4	5,2	5,3	4,8	5,2	4,8	5,2
Kasvattajat	103	126	112	133	138	138	138	155	140	147
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	68	82	83	91	102	99	104	111	103	117
- kotimaiset	66	78	81	89	98	95	100	104	97	115
- tuonnit	1	2	2	2	4	4	1	5	2	
- ulkomaiset	1	2	0	0	0	0	3	2	4	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 3 kk	4 v 5 kk	3 v 9 kk	3 v 10 kk	4 v 6 kk	4 v 2 kk	4 v 2 kk	4 v 2 kk	4 v 2 kk	4 v 1 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut										
- kaikki	109	137	128	148	152	158	156	175	165	169
- kotimaiset	109	136	127	147	150	158	155	174	164	165
- tuonnit		1	1	1	2		1	1	1	4
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 5 kk	4 v 5 kk	4 v 7 kk	4 v 3 kk	4 v 8 kk	4 v 7 kk	4 v 6 kk	4 v 6 kk	4 v 7 kk	4 v 5 kk
Isoisät	91	113	111	115	138	136	142	138	133	156
Isoäidit	127	153	138	155	180	182	197	205	182	204
Sukusiitosprosentti	2,77%	2,65%	2,70%	2,63%	2,96%	2,91%	2,67%	2,78%	2,83%	3,12%

Rekisteröintimäärät Suomessa

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
890	789	913	760	842	795	809	638	760	566

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
10	8	11	4	7	1	3	4	3	3

Viimeisen kymmenen vuoden aikana tuontikoiria on tuotu 54. Viime vuosina koiria on tuotu 1-4 kpl. Pääosin tuontikoirat tulevat rodun kotimaasta Norjasta sekä myös Ruotsista. Tuontikoirina tulleet

koirat ovat olleet sekä pentuja, että aikuisiällä tuotuja. Lisäksi rotujärjestö on tuonut ns. lainauroksia astumaan narttuja Suomeen. Tavoitteena on ollut laajentaa koirakannan geenipohjaa ja jalostusvalinnoissa on huomioitu, että saataisiin mahdollisimman erisukuisia narttuja astutetuksi.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Viimeisen kymmenen vuoden aikana keskimääräinen jalostuskäytön ikä uroksella on ollut välillä 3 v 9 kk – 4 v 6 kk ja nartulla 4 v 3kk – 4 v 8 kk.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat keskenään serkukset tai sitä läheisemmät sukulaiset. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon.

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

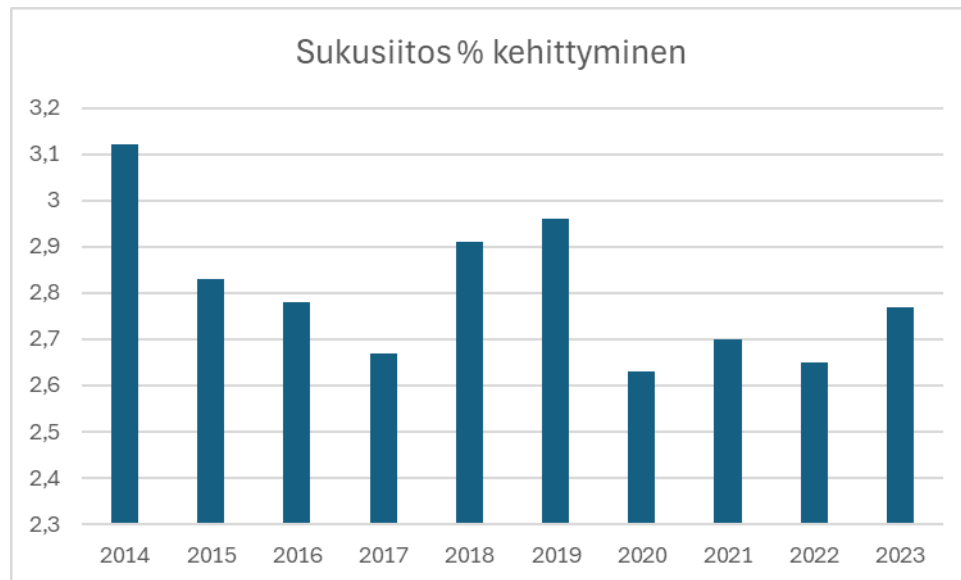
Haitat alkavat näkyä kun sukusiitosaste ylittää 10 %

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

(Katariina Mäki, 2013)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
3,12 %	2,83 %	2,78 %	2,67 %	2,91 %	2,96 %	2,63 %	2,70 %	2,65 %	2,77 %

Viimeisen kymmenen vuoden aikana sukusiitosprosentti rodulla on hieman laskenut. Vuonna 2014 sukusiitosprosentti oli 3,12 % ja vuonna 2023 sukusiitosprosentti oli 2,77 %.

Sukusiitosprosentin kehittyminen on ollut hyvän suuntaista. Harmaa norjanhervikoira on saanut vieraita sukulinjoja yksittäisten harrastajien tuodessa koiria ulkomailta, sekä järjestön tuodessa lainauroksia astumaan Ruotsista ja Norjasta. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomeen tuoduista koirista kymmentä on käytetty jalostukseen. Tuonti koirista on huomioitava, että monet niistä ovat suomalaisista linjoista periytyneitä, eivätkä tarjoa uutta linjaa. Joitakin kasvattajia on käynyt myös Norjan ja Ruotsin puolella astuttamassa narttujansa. Yhdistelmät ovat pääosin olleet onnistuneita ja niistä on myös saatu jalostuskelpoisia yksilöitä.

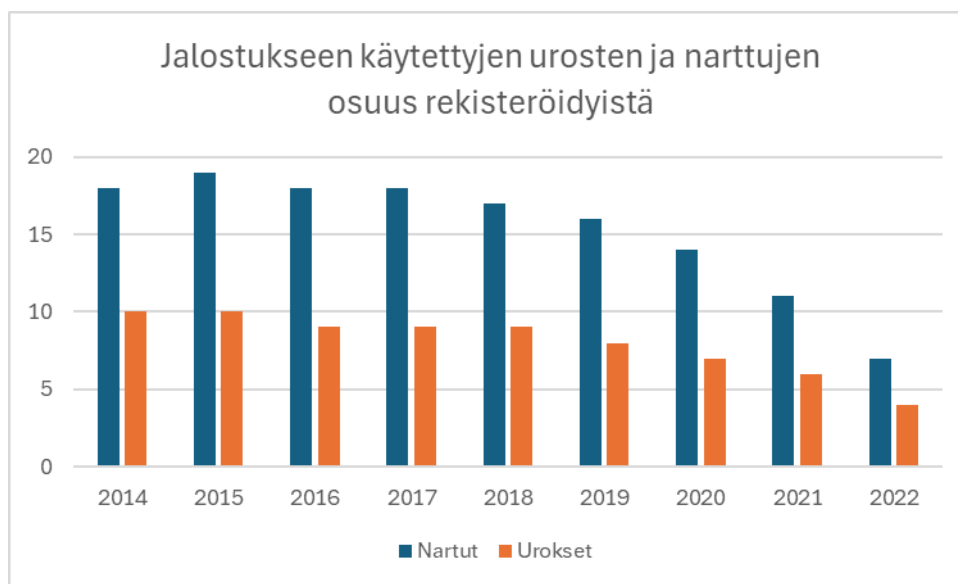
Jalostusneuvonnassa ei suositella yhdistelmää, jonka sukusiitosprosentti ylittää 10 % (8 sukupolvea). Suosituksesta huolimatta yksittäisiä yhdistelmiä, jonka sukusiitosprosentti on korkeampi, voi syntyä. Tällaisia pentueita ei kuitenkaan ole viime vuosina rekisteröity. Korkean sukusiitosprosentit pentueita teetetään harvoin, ja jalostusneuvolla pyritään kannustamaan tähän.

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi (Lähde:Koiranet)

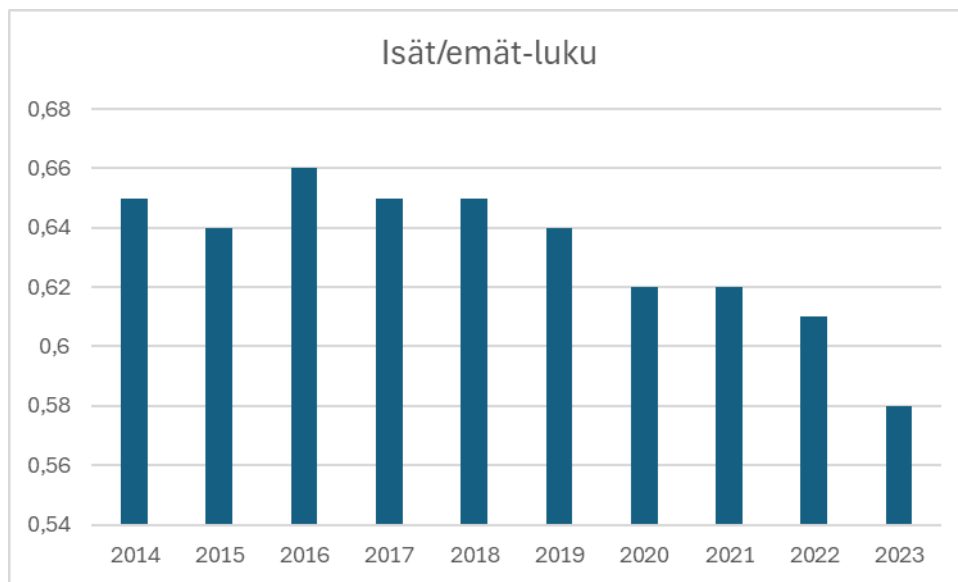
	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Per vuosi										
- pentueet	109	138	128	150	153	160	157	177	167	170
- jalostukseen käytetyt eri urokset	68	82	83	91	102	99	104	111	103	117
- jalostukseen käytetyt eri nartut	109	137	128	148	152	158	156	175	165	169
- isät/emät	0,62	0,60	0,65	0,61	0,67	0,63	0,67	0,63	0,62	0,69
- tehollinen populaatio	121 (56%)	149 (54%)	145 (57%)	163 (54%)	174 (57%)	176 (55%)	178 (57%)	196 (55%)	183 (55%)	196 (58%)
- uroksista käytetty jalostukseen	0%	0%	2%	4%	8%	9%	9%	8%	11%	8%
- nartuista käytetty jalostukseen	0%	1%	3%	8%	16%	14%	19%	16%	18%	18%
Per sukupolvi (4 vuotta)										
- pentueet	525	569	591	620	647	661	671	660	692	731
- jalostukseen käytetyt eri urokset	214	242	261	282	301	297	307	302	325	341
- jalostukseen käytetyt eri nartut	369	394	418	442	457	454	472	461	506	528
- isät/emät	0,58	0,61	0,62	0,64	0,66	0,65	0,65	0,66	0,64	0,65
- tehollinen populaatio	396 (38%)	434 (38%)	464 (39%)	496 (40%)	520 (40%)	515 (39%)	534 (40%)	523 (40%)	569 (41%)	595 (41%)
- uroksista käytetty jalostukseen	2%	4%	6%	7%	8%	9%	9%	9%	10%	10%
- nartuista käytetty jalostukseen	3%	7%	11%	14%	16%	17%	18%	18%	19%	18%

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus rekisteröidyistä (per sukupolvi)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nartut%	18	19	18	18	17	16	14	11	7
Urokset%	10	10	9	9	9	8	7	6	4

Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna valtaosa koirista jää käyttämättä jalostukseen. Uroksista yli 90 % ja nartuista yli 80 % jää kokonaan jalostuksen ulkopuolelle.

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
0,65	0,64	0,66	0,65	0,65	0,66	0,64	0,62	0,61	0,58

Harmaa norjanhervikoiran kannan tehollinen populaatiokoko tarkasteltuna isien ja emien suhteessa. Isien ja emien lukumäärän suhde on luku, joka kuvaa kuinka lähellä urosten lukumäärä on narttujen lukumäärää. Kun suhde on yksi, käytetään uroksia yhtä paljon kuin narttuja ja perinnöllistä vaihtelua säilyy tehokkaammin.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Laskelmat tehdään sukupolvea kohden

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokoosta perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä

Jos rodun tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geenimuotoja niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä mahdollisimman useaa eri koiraa jalostukseen ja huolehtimalla, että niiden jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme "uutta verta". Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

(MMT Katariina Mäki, 2013)

Rodun tehollinen populaatiokoko

Sukupolvittain tarkasteltuna jalostukseen käytettyjen koirien määrä on pysynyt lähes samana viimeisen sukupolven aikana. Uroksista 7 % ja nartuista 13 % on käytetty jalostukseen viimeisen sukupolven (2014–2023) aikana. Jalostukseen käytettyjen koirien määrä on noussut edeltävään sukupolveen verrattaessa. Osa tekijänä prosentuaaliseen nousuun on rekisteröinti määrien väheneminen, jolloin jalostukseen on käytetty vain laadukkaimpia yksilöitä. Tarkasteluvälillä on tarvittu 87 urosta tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista.

Urosten ja narttujen suhde on pysynyt lähes samana, vuoteen 2010 asti suhdeluvun suuntaus oli oikea nousten lähemmäs 1, mutta vuoden 2010 jälkeen suhdeluku on hieman lähtenyt laskuun. Tämä johtuu osittain siitä, ettei yksittäisiä uroksia käytetä enää niin runsaasti jalostukseen kuin aikaisempien sukupolvien aikana. Myös tehollinen populaatio on näin ollen jatkanut nousua vuoteen 2010 asti, kunnes se kääntyi laskuun. Syntyneitten pentueitten määrä on vuodesta 2012 laskenut selvästi.

Taulukko 3. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta (Lähde:Koiranet) (2009-2018)

#	Uros	Tilastointiaikana					Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Synt.aik	Pentueit	Pentuja	%-osuus	kumulat.	Pentueit	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	KOSSELON PETE	2015	21	123	1,60 %	2 %	71	396	21	123
2	PALOKALLION PICO	2016	18	102	1,32 %	3 %	35	196	18	102
3	PALOKALLION MÖKÖ	2015	16	93	1,21 %	4 %	55	310	19	109
4	KAIVOSKUMMUN PATE	2011	15	90	1,17 %	5 %	69	395	15	90
5	MYRSKOGENS HERO	2014	15	77	1,00 %	6 %	62	318	15	77
6	KORVENKIERTÄJÄN SAKU	2014	14	76	0,99 %	7 %	15	80	14	76
7	HAUKKUTASSUN REKKU	2017	14	75	0,97 %	8 %	27	140	15	76
8	NOKITUVAN BONO	2015	13	71	0,92 %	9 %	17	94	13	71
9	URAMON SALON HUUKO	2013	11	69	0,90 %	10 %	13	51	11	69
10	RIISTANKAUHUN BADDING	2017	12	61	0,79 %	11 %	13	72	12	61
11	PALOKALLION ISSE	2013	9	61	0,79 %	12 %	21	106	9	61
12	KARPAASIN OKTA	2013	11	60	0,78 %	12 %	27	156	12	65
13	PITKÄPARRAN JYMY	2014	10	57	0,74 %	13 %	28	144	10	57
14	TOUHULAN JR LASSI	2013	10	55	0,71 %	14 %	10	57	10	55
15	PUSKALAN MORU	2011	11	54	0,70 %	15 %	31	161	11	54

Taulukko 4. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua (Lähde:Koiranet) (2014-2023)

#	Narttu	Synt.aika	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	MÄENTAUSTAN PINJA	2015	5	39	0,51 %	53	298	5	39
2	PALOKALLION JULIA	2014	5	39	0,51 %	55	293	5	39
3	LAZUTIINAN LILISTIINA	2011	4	34	0,44 %	6	29	5	41
4	HEPOVAARAN SANI	2015	5	32	0,42 %	10	57	5	32
5	KARSIKONSALMEN NETTA	2012	5	31	0,40 %	24	144	5	31
6	KORVENKIERTÄJÄN HERTTA	2011	5	31	0,40 %	36	195	5	31
7	KAARNAKORVEN EUKKO	2016	5	30	0,39 %	55	306	5	30
8	RETUJAN VIIVI	2013	4	30	0,39 %	1	3	4	30
9	KAIVOSKUMMUN TAIKATASSU	2015	4	30	0,39 %	36	208	4	30
10	NITA	2016	4	29	0,38 %	3	15	5	30
11	KORVENKIERTÄJÄN NÄPSÄ	2016	4	29	0,38 %	0	0	4	29
12	PITKÄPARRAN HELGA	2016	4	29	0,38 %	1	5	4	29
13	KAARNAKORVEN IINES	2017	4	29	0,38 %	2	8	4	29
14	KORVENKIERTÄJÄN TARI	2012	4	29	0,38 %	22	120	4	29
15	KORVENKIERTÄJÄN NEPPU	2007	4	28	0,36 %	11	50	6	45

Jalostuskoirien käyttömäärät

Viimeisen kymmenen vuoden ajalla jalostukseen käytettyjen koirien määrä on vähentynyt. Vuonna 2014 jalostukseen käytettiin uroksia 115 kpl ja vuonna 2023 käytettiin 74 kpl ja puolestaan narttuja käytettiin vuonna 2014 jalostukseen 169 kpl ja vuonna 2023 käytettiin 113 kpl.

Käytetyimmät jalostusurokset kymmenen viimeisen vuoden (2014–2023) ajalta ovat Kosselon Pete (%-osuus syntyneistä pennuista 1,6%), Palokallion Pico (1,32%) ja Palokallion Mökö (1,21%).

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Käytetyimpien koirien osalta on huomattavissa, että ne ovat suurilta määrin samoista linjoista. Geenipoolin laajuuden osalta olisi olennaista, että jalostukseen käytettävät koirat olisivat mahdollisimman kattavasti eri linjoista.

Koirien keskinäisiä sukulaisuuksia käytetyimpien koirien osalta on merkitty ylläolevissa taulukoissa värikoodein. Uroksista Kaivoskummun Paten jälkeläisiä ovat Kosselon Pete ja Pitkäparran Jymy, Myrskogens Heron jälkeläinen on Palokallion Pico ja Palokallion Mökön jälkeläinen Haukkutassun Rekku. Nartuista Kaarnakorven lines on Kaarnakorven Eukon jälkeläinen.

Kun tarkastellaan koirien keskinäisiä sukulaisuuksia, on huomattavissa usean käytetyimmän uroksen olevan käytetyimpien narttujen jälkeläisiä.

Palokallion Julia → Palokallion Pico

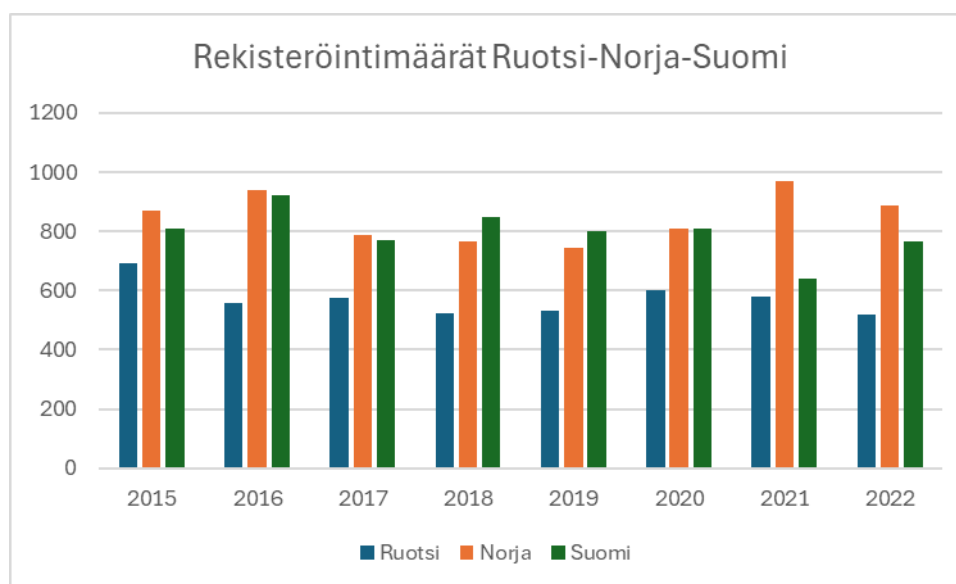
Karsikonsalmen Netta → Nokituvan Bono (isänä Kosselon Pete)

Korvenkiertäjän Tari → Korvenkiertäjän Saku

Kaivoskummun Taikatassu → Haukkutassun Rekku (isänä Palokallion Mökö)

Käytetyin uros Kosselon Pete vaikuttaa kantaan varsin voimakkaasti. Petellä on jälkeläisiä taulukosta löytyvän Kaarnakorven Eukon kanssa, joista on syntynyt myös taulukossa näkyvä Kaarnakorven lines. Tämän lisäksi Petellä on myös pentue Korvenkiertäjän Hertan ja Karsikonsalmen Netan kanssa.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ruotsi	690	559	576	525	532	602	578	518
Norja	870	940	787	767	743	811	968	887
Suomi	809	921	771	846	802	810	641	764

Suomen, Ruotsin ja Norjan rekisteröintimäärät ovat jonkin verran laskeneet viimeisen 10 vuoden aikana. Rekisteröinti määrät ovat olleet Norjassa ja Suomessa jo kymmenenvuoden ajan melko samoissa lukemissa, Ruotsin jäädessä hieman alemmas.

Uuden jalostusmateriaalin tuominen Norjasta ja Ruotsista on haastavaa, koska näihin kantoihin on käytetty laajasti suomalaisia koiria, minkä vuoksi täysin vieraiden sukulinjojen jalostuskelpoisia koiria on vaikea löytää. Norjassa rotu on myös jakautunut kahtia, kytky- ja irtokoira linjoihin. Koska Suomessa ei kytkykoira jahtia harrasteta, ei tämän linjan koiria ole maasta tuotu jalostukseen.

Edellä mainittujen maiden lisäksi rotua esiintyy Pohjois-Amerikassa, lähinnä seurakoirana. Yleistyvissä määrin harmaita viedään myös Viroon, jossa rotua käytetään erityisesti villisian metsästyksessä. Villisian ohella koirilla metsästetään myös Virossa harvalukuisempaa hirveä.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Pitemmällä aikavälillä rekisteröintimäärät harmaalla norjanhervikoiralla ovat olleet laskussa. Vuonna 2002 harmaita norjanhervikoiria rekisteröitiin ennätysmäärä 1784 kpl. Vuonna 2023 koiria rekisteröitiin enää 566 kpl.

Tärkeimmät rotua kasvattavat maat Suomen lisäksi ovat Ruotsi ja rodun kotimaa Norja. Näistä maista on saatavissa jalostusmateriaalia, joskin Ruotsin ja Norjan jalostusmateriaaliin on paljoltikin sekoittunut jo Suomalaista koirakantaa. Rotu on jakautunut useampiin eri sukulinjoihin, josta käytetyimpänä linjana viime aikoina on ollut ns. Faitas Faitin linja, joka puolestaan polveutuu ns. Burren linjasta.

Keskimääräinen jalostuksenkäyttöikä viimeisen kymmenen vuoden aikana on uroksella 4v 6kk ja nartulla 4v 5kk. Kyseisellä aikavälillä nartun jalostukseen käyttöikä on jonkin veran laskenut kun puolestaan uroksella se on karkeasti pysynyt samassa. Narttujen jalostukseen käyttöiän laskusta voisi päätellä sen, kun rekisteröintimäärät ovat laskeneet, niin puolestaan jalostukseen käytettyjen narttujen taso on noussut, heikoimmilla nartuilla ei ole ollut jalansijaa ”jalostusmarkkinoilla”. Narttujen jalostuskäytön iän laskuun vaikuttavana tekijänä on myös se, että nykyään nartulla voidaan teettää enintään viisi pentuetta. Aikaisemmin tätä rajoitetta ei ollut ja silloin pentueita nartuille saattoi tulla yli viisi ja luonnollisesti tämä nostaa jalostuskäytön ikää.

Rodun sukusiitosaste on laskenut tasaisesti pitemmällä aikavälillä. Vuonna 2014 sukusiitos prosentti oli 3,12 % kun se kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2023 oli 2,77 %. Sukusiitosprosentin laskuun on varmasti vaikuttanut se, ettei yksittäisille jalosturoksille sallita määräänsä enempää jälkeläisiä ja nartuille on suositeltu mahdollisimman kattavasti eri sukulinjan uroksia. Laskennat on tehty Koiranet jalostustietojärjestelmällä. Sukusiitos aste on muilla kuin kotimaisilla roduilla laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan, joten luku on aliarvo todellisesta tilanteesta. Sen kehittymissuunta on kuitenkin tärkeä.

Rodun tehollinen populaatiokoko on pysynyt suhteellisen vakaana viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tehollisen populaation koko on vuonna 2014 55 % ja vuonna 2023 58 %. Välillä tehollinen populaatio on vaihdellut välillä 54-57 %.

Isät/emät suhdeluku on pysynyt suhteellisen vakaana viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2015 suhdeluku oli 0,64 ja vuonna 2023 suhdeluku oli 0,58. Korkeimmillaan suhdeluku oli vuonna 2016 ja 2019, jolloin se oli 0,66. Suuntaus on ollut hyvä ja tulisi olla yli 0,6.

Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna valtaosa koirista jää käyttämättä jalostukseen. Uroksista lähes 90 % ja nartuista lähes 80 % jää kokonaan jalostuksen ulkopuolelle. Rodun monimuotoisuuden kannalta olisi hyvä, mitä useampaa koiraa ja eri sukulinjoista käytettäisiin jalostukseen.

Jalostusneuvonnassa ei pyritä suosittelemaan samaa yhdistelmää kahta kertaa. Mikäli yhdistelmän pentuemäärä on jäänyt pieneksi taikka sukupuolijakaumaltaan yksipuoleiseksi, voidaan yhdistelmää suositella kaksi kertaa peräkkäin. Muutoin perättäisiä samoja yhdistelmiä ei suositella. Maksimissaan samaa yhdistelmää voidaan suositella kaksi kertaa, mikäli ensimmäinen pentue on onnistunut erinomaisesti muun muassa käyttökoe tuloksilla mitattuna.

Jalostusneuvonnassa suositellaan urosta käytettäväksi aluksi siten, että jälkeläismäärä rajoittuisi maksimissaan noin 40 jälkeläiseen ilman jälkeläisnäyttöjä. Tämän jälkeen, mikäli uros on osoittautunut hyväksi periyttäjäksi muun muassa käyttökoe tuloksilla mitattuna, voidaan urosta suositella porrastetusti lisää jalostukseen, kuitenkin korkeintaan siten, että uroksen maksimi jälkeläismäärä on 120. Edellä mainitulla estetään urosten liikakäyttö. Viimeisen viiden vuoden aikana suosituimmat jalostusurokset ovat olleet Palokallion Pico (1,78% tilastointiajan kokonaisjälkeläismäärästä) ja Riistankauhun Badding (1,75 % tilastointiajan kokonaisjälkeläismäärästä). Nämä kaksi urosta ovat onnistuneet periyttäjinä hyviä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana kaksi käytetyintä jalostusurosta ovat Kosselon Pete (jälkeläismäärä 123 ja toisessa polvessa pentuja 396) ja Palokallion Mökö (jälkeläismäärä 109 ja toisessa polvessa pentuja 310).

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Viimeaikainen rekisteröintimäärien lasku vaikuttaa myös kaventavasti jalostuspohjaan. Vähentyneessä jalostuskoirien käytössä on kiinnitettävä huomiota siihen, että eri sukulinjat säilyisivät mahdollisimman kattavasti eikä vain tiettyjä ”muotisukuja” käytettäisi pelkästään jalostuksessa.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Harmaa norjanhervikoiralla ei ole voimassa olevaa PEVISA -ohjelmaa.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Rohkea, peloton ja tarmokas. Pehmeä tai rauhaton luonne luetaan virheeksi, aggressiivisuus hylkääväksi virheeksi.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Harmaa norjanhervikoira ei ole jakautunut näyttely- ja käyttölinjoihin.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Harmaa norjanhervikoiralla ei ole voimassa olevaa PEVISA -ohjelmaa.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Harmaa norjanhervikoira on luonteeltaan rohkea, kiltti ja sosiaalinen. Rotu on metsästyskoira, jota käytetään seuruemetsästykseseen, joka on osaltaan muokannut koiran luonteesta sopeutuvan ja sosiaalisen.

Luonnekysely

Varsinaista luonnekyselyä ei rodulla ole suoritettu. Rotujärjestö saa käyttöönsä tiedot vihaisesti käyttäytyvästä koirasta näyttelytilanteissa Kennelliiton kautta. Lisäksi rotujärjestöllä on oma terveystietolomake, jonka kautta rotujärjestö saa myös satunnaisia ilmoituksia luonneominaisuuksista.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Vuoteen 2024 lokakuuhun mennessä luonnetesti on tehty 74 koiralle. Vuosina 2016-2024 luonnetestituloksia on saatu 64 yksilöstä. Koirat ovat pääosin hyväntahtoisia, luoksepäästäviä ja avoimia, sekä laukausvarmoja. Luonnetestin sisällyttäminen osaksi jalostustarkastusta on tuonut testin esille harrastajille, sekä kannustanut testin tekemiseen. Valtaosa testatuista koirista on testattu jalostustarkastuksen ohessa, minkä vuoksi koirista suurin osa on käyttövaliokoiria.

Jalostustarkastus

Harmaa norjanhervikoirauroksille järjestetään vuosittain jalostustarkastus, johon kutsutaan noin 15 potentiaalista jalostusurosta. Koirat valitaan tarkastukseen käyttö- terveys- ja ulkomuoto-ominaisuuksien perusteella sekä pyritään valitsemaan mahdollisimman erisukuisia koiria jalostuspohjan laajuuden ylläpitämiseksi. Jalostustarkastus antaa hyvää tietoa nartun omistajille ja

jalostusneuvojille, sekä muille rodun harrastajille. Jalostustarkastuksessa koiran luonne tulee hyvin esille, kun sitä käsitellään ja tutkitaan todella tarkasti ja mukana on myös muita koiria. Jalostustarkastuksen yhteydessä on järjestetty vuodesta 2021 asti luonnetesti, jolloin osa tarkastettavista koirista on päästy testaamaan virallisesti.

Näyttelyt

Näyttelyissä harmaa norjanhervikoira on yleensä rauhallinen ja sopeutuva. Muutamia haukkuherkempiä tapauksia on ja silloin tällöin myös muutamia vihaisia, jotka tulevat esille näyttelytilanteessa.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Eri maiden populaatioiden välillä ei ole eroa luonteissa.

Sukupuolten väliset erot

Sukupuolten välisiä eroja on luonteen osalta hyvin vähän. Nartut ovat yleisesti hieman pehmeämpiä luonteeltaan kuin urokset.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus on hirvenmetsästys.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Rotujärjestö pyrkii säilyttämään rodun käyttöominaisuudet hyvällä tasolla myös jatkossa. Jalostukseen suositellaan koiria, joiden metsästysominaisuudet ovat hyvällä tasolla ja todennettu hirvenhaukkukokeissa.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Harmaa norjanhervikoiran käyttöominaisuudet ovat pohjoismaista (Ruotsi ja Norja) parhaalla tasolla Suomessa. Suomessa käytetään koiria eniten kokeissa ja myös rodun rekisteröintimäärät ovat olleet pitkään Suomessa isoimmat, mutta ne ovat viime vuosina tasoittuneet. Suomalaiset harmaa norjanhervikoirat ovat kysytyjä rodun kotimaahan Norjaan.

Kokeet

Alla taulukko hirvenhaukkukoetuloksista vuosilta 2019–2023.

	2023	2022	2021	2020	2019
HIRV-1	39% (464 koiraa)	44% (546 koiraa)	44% (544 koiraa)	46% (562 koiraa)	43% (602 koiraa)
HIRV-2	9% (107 koiraa)	7% (85 koiraa)	6% (80 koiraa)	7% (83 koiraa)	9% (119 koiraa)
HIRV-3	6% (74 koiraa)	6% (74 koiraa)	6% (71 koiraa)	5% (62 koiraa)	6% (84 koiraa)
HIRV-0	46% (544 koiraa)	44% (546 koiraa)	44% (543 koiraa)	42% (520 koiraa)	42% (581 koiraa)
HIRV--					
Yhteensä	1189 koiraa	1251 koiraa	1238 koiraa	1227 koiraa	1386 koiraa
Yhteensä	1189 koiraa	1251 koiraa	1238 koiraa	1227 koiraa	1386 koiraa

Alla taulukko karhunhaukkutaipumuskokeista vuosilta 2019–2023.

	2023	2022	2021	2020	2019
KARH1	<u>69% (20 koiraa)</u>	<u>63% (12 koiraa)</u>	<u>77% (20 koiraa)</u>	<u>72% (18 koiraa)</u>	<u>62% (16 koiraa)</u>
KARH0	<u>31% (9 koiraa)</u>	<u>37% (7 koiraa)</u>	<u>23% (6 koiraa)</u>	<u>28% (7 koiraa)</u>	<u>38% (10 koiraa)</u>
KARH-					
Yhteensä	29 koiraa	19 koiraa	26 koiraa	25 koiraa	26 koiraa

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Harmaa norjanhervikoiria käytetään hyvän jälkivainunsa vuoksi yleisesti haavakkoeläinten jäljestystilanteissa (SRVA toiminnassa).

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Harmaa norjanhervikoiraa otetaan yleisesti metsästyskoiraksi. Kasvattajat eivät juurikaan myy koiria seurakoiriksi, joten koirat pääsevät toteuttamaan hyvin vahvoja metsästysviettejään.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Harmaa norjanhervikoiraa on yleisesti ulkokoira, joka viihtyy hyvin omissa oloissaan. Joitakin on myös sisäkoirina ja koirat ovat sopeutuneet hyvin siihenkin.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Harmaa norjanhervikoiran lisääntymiskäyttäytyminen on tyypillinen pystykorvarotujen, alkukantainen lisääntymiskäyttäytyminen. Rodulla on yleisesti voimakas sukupuolivietti ja kiima-aikoina levottomuutta esiintyy, mikäli samassa pihassa on sekä uroksia, että narttuja. Kiimojen väli nartuilla on tyypillisesti 5-6kk, eli nartut ovat kiimassa kaksi kertaa vuodessa. Emot huolehtivat hyvin pennuistaan, mutta ovat kuitenkin avoimia ihmisille myös pentujen kanssa.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Rotu on hyvin sosiaalinen ja ottaa aktiivisesti kontaktia ihmiseen. Rodulla on näin myös hyvät seurakoiraa ominaisuudet. Vihaisia ja arkoja koiria ei suositella, eikä käytetä jalostukseen.

Pelot ja ääniherkkyys

Rodun luonteeseen kuuluu rohkeus, pelottomuus ja vahva luonne, jota siltä vaaditaan jo käyttötarkoituksensakin vuoksi, suurriistan metsästyksessä. Pelko ja ääniherkkyys on rodulle vierasta, mutta joitakin herkkähaukkuisia yksilöitä esiintyy silloin tällöin. Pelokasta, arkaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Harmaa norjanhervikoirilla ei ole ikään liittyviä käytöshäiriöitä. Rodun pennut ja nuoret yksilöt ovat tyypillisesti hieman vilkkaampia, mutta rauhoittuvat aikuistuttuaan.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Rodussa ei ole ilmennyt rakenteellisia ja terveydellisiä seikkoja, jotka voisivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen.

4.2.7 Yhteenvedo rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmat

Rodun luonne on pääosin hyvä. Muutamia arkoja tai vihaisia koiria esiintyy silloin tällöin. Viimeisen kymmenen vuoden ajalla kuolinsyyksi on ilmoitettu ”Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden

vuoksi” joka kaikista ilmoitetuista kuolinsyistä on 2,13% . Kuolinsyyksi on ilmoitettu ”käyttökoira ei sovellu tarkoitukseensa” 7,9 % viimeisen kymmenen vuoden aikana lopetetuista koirista. Lopetettujen koirien keski-ikä on ollut 3,5 vuoden paikkeilla, jolloin on syytä epäillä, että koira ei ole siihen mennessä osoittanut metsästyskoiran taipumuksia ja omistaja on päätenyt lopettamaan koiran. Koiria uudelleen sijoitetaan pelkiksi seurakoiriksi jonkin verran, mutta edelleen osa harrastajista pitää lopetusta helpompana ratkaisuna. Myös riski siitä, että koira päätyisi huonoon kotiin, jos sille ei löydy uutta kotia lähipiiristä, voi johtaa lopetus päätöksen tekemiseen.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Luonnehäiriöt ovat monesti synnynnäisiä, mutta voivat myös johtua isännästä. Arkoja tai vihaisia koiria ei suositella, eikä käytetä jalostukseen.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

Rodulla ei ole voimassa olevaa PEVISA-ohjelmaa.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Rasvapatit

Rotujärjestö on kerännyt näytteitä professori Lohen johtamaan koirien geenitutkimusprojektiin Helsingin Yliopistossa. Tutkimuksessa syvennyttiin harmaa norjanhervikoirien ”rasvapattiprojektiin”. On selvitetty ”rasvapattien” kliinistä kuvaa, perinnöllisyyttä ja hoitoa. Projektin tavoitteena on tunnistaa ”rasvapatti” –geenejä. Geenilöydöt mahdollistaisivat DNA – testit rodulle ”rasvapattien” vastustamiseksi. Projektin edetessä tarkoituksena on myös kliinisin hoitokokein testata ihmisillä keratoakantooman hoidossa käytettyjen lääkkeiden tehoa koirilla. Järjestön tietojen mukaan projekti ei ole tällä hetkellä aktiivinen, mutta tietoa sairastuneista koirista kerätään edelleen.

Poistettujen ”rasvapattien” patologisen analyysin perusteella kyse on siis keratoakantoomasta. Keratoakantoomat ovat hyvänlaatuisia karvanjuurifollikkelin kasvaimia. Ensimmäiset kasvaimet muodostuvat yleensä viimeistään 5 vuoden iässä. Niitä voi olla yksittäisiä tai useita, jolloin puhutaan taudin yleistyneestä muodosta. Yleistynyt keratoakantooma on koiralle ongelmallinen, sillä siinä koiralle muodostuu kasvaimia läpi sen eliniän. Yhdellä koiralla voi olla jopa 50 kasvainta eri puolilla kehoa. Kasvaimiin saattaa liittyä myös kasvanut riski levyepiteelisyöpiin.

Keratoakantooman etiologiaa ei täysin tunneta, mutta yleistyneen muodon uskotaan olevan perinnöllinen. Harmaalla norjanhervikoiralla on selvä alttius sairauden yleistyneelle muodolle. Perinnöllistä taustaa tukevat myös tutkimusryhmän rakentamat sukutauluanalyysit. Rasvapattien taustalla on siis geenivirheitä, jotka toivottavasti voidaan kartoittaa.

Näiden geenitestiin annettavien verinäytteiden ei suinkaan tarvitse rajoittua rasvapattikoiriin, terveisiin, vaan on suotavaa, että esimerkiksi putkiluunkasvuhäiriöstä kärsivät ns. ”tappijalat”, epilepsia koirat, silmäsaivat yms. antavat verinäytteen geenipankkiin.

Rotujärjestölle tulevien ilmoitusten ja kasvattajien mielipiteiden perusteella rasvapattiongelma on viime vuosina vähentynyt, mutta siitä ei ole päästy eroon. Syitä voi olla varmasti useampia, esimerkiksi ympäristötekijät, ruokinta, ongelman tiedostaminen kasvattajien ja urosten omistajien, sekä pennun ostajien keskuudessa, rotujärjestön jalostusohjaus, sukusiitosasteen aleneminen.

Silmäsairaudet (Liite 2)

Silmätutkimuksia suoritetaan suhteellisen vähän. Noin 5 % syntyneistä koirista silmätarkastetaan. Alla olevasta taulukosta on nähtävissä silmätarkastusten määrät sekä prosentuaalinen terveiden määrä viimeiseltä kymmeneltä vuodelta. Prosentuaalisesti terveiden määrä keskiarvoltaan on noin 93 %. Tilaston epävarmuutta tosin lisää se, että harmaalla norjanhervikoiralla todettua glaukoomaa ei tutkita normaalin silmätutkimuksen yhteydessä, koska se vaatii ns. gonioskopiatutkimuksen. Lisäksi silmätutkimusten osalla yhtenä ongelmana on se, että kaikki silmäsaivat eivät näy tutkimuksessa nuorella koiralla, vaan osa sairauksista puhkeaa vasta myöhemmällä iällä ja näin ollen silmätutkimus olisi hyvä suorittaa useammin kuin kerran, parin- kolmen vuoden välein. Jalostustarkastukseen valittavilta uroksilta vaaditaan silmätarkastus tulos ennen tarkastukseen tuloa.

Alla näkyvässä taulukossa tulokset on esitetty ikäluokittain, ei tarkastusajankohdan mukaan. Tiedot kerätty Koiranetistä 2024 syyskuussa.

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2014	894	64	7 %	59	92 %
2015	775	57	7 %	51	89 %
2016	930	53	6 %	46	87 %
2017	759	60	8 %	55	92 %
2018	845	53	6 %	49	92 %
2019	769	36	5 %	34	94 %
2020	819	47	6 %	44	94 %
2021	639	35	5 %	32	91 %
2022	728	19	3 %	18	95 %
2023	606	3	0 %	2	67

Diagnoosi	Esiintymiä
Distichiasis, todettu	13
Distichiasis/Ektooppinen cilia, Todettu	3
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	388
Glaukooma, Kohonnut silmänpaine	2
Kaihin laajuus, Lievä	1
Katarakta, jonka sijaintia ei ole määritelty, Epäilyttävä	1
Kortikaalinen katarakta, Todettu	5
Muu verkkokalvon sairaus, Epäilyttävä	1
Muu vähämerkityksellinen kaihi, Todettu	2
Näköhermon vajaakehitys / mikropapilla, Todettu	2
PHTVL/PHPV, Diagnoosi avoin	1
Posterior polaarinen katarakta, Epäilyttävä	1
PPM, iris-iris, Todettu	3
PRA, Todettu	2
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, Todettu	6
RD, multifokaali, Todettu	1
Silmämuutosten vakavuus, Lievä	9
Uvean kysta, Todettu	1

Yhteenveto silmätutkimustuloksista 2014-2024

Tappijalkaisuus, kondrodysplasia

Harmaalla norjanhervikoiralla esiintyy joissakin linjoissa matalajalkaisuutta (putkiluun kasvuhäiriö). Kyseinen sairaus on havaittavissa ulkoisesti. Koira on kooltaan muuten täysin normaali, mutta sen raajat ovat lyhyet ja näin ollen koiran korkeus ei myöskään täytä rotumääritelmän vaatimuksia. Prof. Lohen geenitutkimusryhmä Helsingin yliopistossa ja Folkhälsanilla on tunnistanut geenivirheen ja kehittänyt sairauteen geenitestin. Tutkimuksen mukaan tappijalkaisuus periytyy peittyvästi eli oireettomat vanhemmat kantavat yhtä kopiota geenivirheestä perimässään ja keskimäärin neljäsosa pennuista syntyy tappijalkaisina, puolet kantajina ja neljäsosa vapaina geenivirheestä.

Geenivirheen suhteen homotsygotit yksilöt eli koirat, joilla geenivirhe on molemmissa kromosomeissa, ovat tappijalkaisia. Kantajakoirat ovat normaalikokoisia. Reilun 200 koiran testauksen mukaan joka viides (20%) harmaahirvikoira kantaa perimässään tappijalkamutaatiota. Geenitesti mahdollistaa normaalien, kantajien ja sairaiden tunnistamisen veri- ja poskisolunäytteestä. Geenitesti mahdollistaa ko. sairauden vastustamisen rodussa ja mahdollistaa myös kantajakoirien käytön jalostuksessa, koska niille voidaan valita kumppaniksi geenivirheestä vapaa yksilö. Mikäli kasvattaja on yhteydessä rotujärjestön jalostusneuvontaan ennen astutusta ja toimii annettujen suositusten pohjalta, ei sairaita yksilöitä käytännössä enää synny. Aiemmin tapahtunut kantajakoirien karttaminen jalostuksessa on vaikuttanut geeniä kantavien koirien määrän vähenemiseen, valtaosa ilmoitetuista geenitesti tuloksista on tämän geenin suhteen normaaleita.

Testitulokset:

- **NORMAALI**: Koiralla ei ole tappijalkageenivirhettä perimässään eikä se periytä sitä eteenpäin.
- **KANTAJA**: Koira on normaalikokoinen, mutta kantaa perimässään yhtä kopiota geenivirheestä ja yhtä kopiota normaalista geenistä. Koira periyttää geenivirhettä keskimäärin puolelle jälkeläisistään.
- **SAIRAS**: Koiralla on kaksi geenivirhettä perimässään ja se on tappijalkainen.

Rotujärjestö suosittelee, että jalostukseen käytettävät yksilöt testataan eikä kahta kantajaa tule yhdistää. Tulevaisuudessa on tavoitteena saada geenitestitutkimustulokset tietokantaan, jolloin seuranta ja tulosten hyväksi käyttäminen jalostuksen ohjauksessa on tehokkaampaa.

Muut rodulla Suomessa havaitut merkittävät sairaudet:

- yksittäisiä sydänsairaustapauksia
- satunnaisia ilmoituksia epilepsiasta
- munuaisten vajaatoimintaa muutamia tapauksia vuodessa
- yksittäisiä myosiitti tapauksia
- tulehdussairauksia, anaalirauhas-, kurkku- ja korvatulehduksia

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	3 vuotta 10 kuukautta	5
Hermostollinen sairaus	2 vuotta 5 kuukautta	4
Iho- ja korvasairaudet	6 vuotta 2 kuukautta	8
Immunologinen sairaus	6 vuotta 7 kuukautta	4
Kadonnut	4 vuotta 6 kuukautta	3
Kasvainsairaudet, syöpä	6 vuotta 0 kuukautta	29
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	4 vuotta 11 kuukautta	27
Käyttökoira ei sovellu käyttötarkoitukseensa	3 vuotta 6 kuukautta	34
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	3 vuotta 8 kuukautta	28
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 4 kuukautta	16
Luusto- ja nivelsairaus	3 vuotta 4 kuukautta	6
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	1 vuotta 9 kuukautta	6
Muu sairaus, jota ei ole listalla	3 vuotta 8 kuukautta	28
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 6 kuukautta	7
Petovahinko	3 vuotta 7 kuukautta	12
Selkäsairaus	7 vuotta 2 kuukautta	3
Silmäsairaus	3 vuotta 11 kuukautta	4
Sisäeritysrauhasten sairaus	8 vuotta 9 kuukautta	1
Sydänsairaus	3 vuotta 5 kuukautta	6
Tapaturma tai liikennevahinko	2 vuotta 10 kuukautta	117
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	6 vuotta 9 kuukautta	4
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	5 vuotta 11 kuukautta	7
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	4 vuotta 5 kuukautta	74
Kaikki yhteensä	3 vuotta 10 kuukautta	433

Tilastoon otettu koirat viimeisen kymmenen vuoden ajalta (2015-2024).

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Harmaa norjanhervikoiran keskimääräinen pentuekoko viimeisen 10 vuoden aikana on ollut 5. Pentuekoko on vaihdellut kyseisenä aikavälillä 5,5 – 4,8. Keskimääräinen jalostuskäytön ikä viimeisen kymmenen vuoden aikana on ollut nartulla 4v 3kk ja uroksella 4v 7kk.

Astumisvaikeudet

Astutusvaikeuksia on rodulla tiedossa kohtalaisen vähän. Jalostusneuvonnan tietoon tulleita tapauksia, joissa narttu on jäänyt astuttamatta uroksen haluttomuuden takia, on vain muutamia, lähinnä nuorilla, kokemattomilla uroksilla. Jonkin verran uroksissa esiintyy ns. pehmeyttä eli uros ei kestä nartun dominoivaa luonnetta. Muutamia kyvyttömiä uroksia on tullut jalostusneuvonnan tietoon.

Tiinehtymisvaikeudet

Harmaa norjanhervikoiralla ei ole todettu olevan erityisiä tiinehtymisongelmia. Suurin osa tiinehtymisongelmista johtunee väärästä astutusajankohdasta. Miltei kaikki astutukset suoritetaan niin sanotusti luonnollisella menetelmällä eikä keinohedelmöitystä juurikaan käytetä. Yhtenä jalostussuosituksen kriteerinä on ollut, että astutus ja synnytys onnistuvat luonnollisella tavalla. On ollut havaittavissa, että tyhjäksi jääneitä narttuja on ollut jonkin verran enemmän talvikiimaan astutettaessa. Yhtenä selittävänä tekijänä tähän voitaneen pitää pitkää ja raskasta metsästyskautta, joka on voinut vaikuttaa nartun tiinehtymiseen. Jonkin verran tiinehtymisongelmiin vaikuttavina tekijöinä ovat olleet urosten tulehdussairaudet, jotka ovat vaikuttaneet uroksen siementen laatuun.

Synnytysongelmat

Harmaa norjanhervikoiralla ei ole todettu olevan erityisiä synnytysongelmia. Muutamia yksittäisiä tapauksia tulee silloin tällöin tietoon, jossa on tarvittu keisarinleikkausta ja niissäkin useimmiten ei ole kyse varsinaisesta polttoheikkoudesta, vaan esim. kuolleista pennuista kohdussa, ylisuuresta pentueesta, pienestä pentueesta (1-2 pentua) tms.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Harmaa norjanhervikoiralla ei ole jalostusneuvonnan tietoon tullut juurikaan pentujen hoitamiseen liittyviä ongelmia. Lähinnä näitä on esiintynyt satunnaisesti keisarinleikkauksen jälkeen.

Pentukuolleisuus

Pentukuolleisuudesta ei rotujärjestön jalostusneuvonnalla ole tarkkaa tietoa.

Synnyttäiset viat ja epämuodostumat

Synnyttäisistä vioista ja epämuodostumista ei ole rotujärjestön jalostusneuvonnalla tietoa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on Koiranettiin ilmoitettu kuolinsyyksi ”pennun synnyttäinen vika tai epämuodostuma” 9 koiralle. Ilmoitettujen koirien keskimääräinen elinikä on ollut 5 kuukautta.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Harmaa norjanhervikoira on hyvin alkukantainen pystykorvarotu, jolla ei ole sairauksille sekä lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille altistavia anatomisia piirteitä.

4.3.6 Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Tyypillisimmät harmaa norjanhervikoiralla esiintyvät terveysongelmat ovat tulehdussairauksia (kurkku – anaali - korvatulehdukset) sekä rasvapattit.

Ongelmien mahdollisia syitä

Tulehdussairaudet ovat tyypillisiä käyttökoiran sairauksia, esimerkiksi kurkkutulehdus voi aiheutua pitkistä haukuista lämpimällä ilmalla. Näihin voi liittyä myös perinnöllistä alttiutta, eli toiset sairastuvat herkemmin kuin toiset. Myös ruokinnalla voi olla vaikutusta.

Rasvapattien eli keratoakantooman yleistynyt muoto, jossa koiraan tulee kymmeniä patteja, on selvästi perinnöllistä. On havaittu, että jalostukseen käytettäessä tällainen koira periyttää vaivaa voimakkaasti jälkeläisilleen. Rasvapattivaivan puhkeamiseen vaikuttanee myös ruokinta ja muut ympäristötekijät.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Alkuperämaa: Norja

KÄYTTÖTARKOITUS: Hirven metsästyksen käytettävä koira.

YLEISVAIKUTELMA: Tyypillinen pystykorvarotu. Tiivisrakenteinen, lyhytrunkoinen, neliömäinen, jännevä ja hyväryhtinen koira, jolla on pystyt korvat. Tiheä, runsas, ei harottava eikä pitkä karvapeite. Häntä on tiiviisti rullautunut selän keskiviivan päälle.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Neliömäinen rakenne. Kallo ja kuono ovat lähes yhtä pitkät.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Rohkea, peloton ja tarmokas.

PÄÄ: Kiilanmuotoinen ja korvien välistä suhteellisen leveä. Pään nahka on tiivis.

KALLO-OSA: Hieman kaareutunut.

OTSAPENGER: Loiva.

KIRSU: Musta.

KUONO-OSA: Sekä päältä että sivulta katsottuna tasaisesti kapeneva. Kuonon-selkä on suora.

HUULET: Tiiviit.

HAMPAAT / PURENTA: Leikkaava purenta. Täydellinen hampaisto.

SILMÄT: Eivät ulkonevat, väriltään tummanruskeat.

KORVAT: Korkealle kiinnittyneet, tanakasti pystyssä, melko pienet ja tyvileveyttään hieman pitemmät.

Teräväkärkiset ja herkkäliikkeiset.

KAULA: Voimakas, ryhdikäs ja keskipitkä. Karvapeite muodostaa tuuhean kauluksen. Tiivis kaulanahka.

RUNKO: Voimakas, tiivis ja lyhyt.

YLÄLINJA: Sään ja hännäntyven väli on suora.

SÄKÄ: Hyvin kehittynyt.

SELKÄ: Vahva, suora ja voimakas.

LANNE: Hyvin kehittynyt.

LANTIO: Voimakas ja leveä.

RINTAKEHÄ: Leveä ja syvä; kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet.

ALALINJA JA VATSA: Vatsalinja on lähes suora.

HÄNTÄ: Voimakas, korkealle kiinnittynyt ja suhteellisen lyhyt. Tiheäkarvainen, ei töyhtömäinen. Tiiviisti selän keskiviivan päälle rullautunut. Täysikasvuisen koiran hännänpäätä ei voi suoristaa.

RAAJAT

ETURAAJAT:

YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat voimakkaat, kuivat ja suorat.

LAVAT: Viistot.

OLKAVARRET: Hieman viistot.

KYYNÄRPÄÄT: Tiiviisti rungonmyötäiset, eivät sisään-, eivätkä ulospäin kääntyneet.

KYYNÄRVARRET: Edestä ja sivulta katsottuna suorat.

VÄLIKÄMMENET: Edestä katsottuna suorat ja sivulta hieman viistot

KÄPÄLÄT: Suhteellisen pienet, tiiviit ja eteenpäin suuntautuneet.

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Takaraajat ovat voimakkaat, kuivat, vahvat ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset.

Kohtuullisesti kulmautuneet.

REIDET: Lihaksikkaat ja leveät.

POLVET: Kohtuullisesti kulmautuneet.

SÄÄRET: Keskipitkät.

KINTEREET: Kohtuullisesti kulmautuneet.

VÄLIJALAT: Eivät saa koiran seistessä sijaita hännän tyveä taaempana.

KÄPÄLÄT: Suhteellisen pienet, soikeat, tiiviit ja eteenpäin suuntautuneet.

LIIKKEET: Keveät ja tehokkaat. Edestä ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset.

NAHKA: Tiivis; päässä ei ole ryppejä.

KARVAPEITE

KARVA: Peitinkarva on keskipitkää, tiheää, runsasta ja karheaa, ei kiharaa. Se on lyhyttä ja pinnanmyötäistä päässä ja raajojen etupuolella, pisintä kaulassa, reisien ja eturaajojen takapuolella sekä hännässä. Pehmeä aluskarva.

VÄRI: Eri sävyinen harmaa. Peitinkarvojen mustat kärjet saavat aikaan harmaan värin. Väri on vaaleampaa rinnassa, vatsassa ja raajoissa, hännän ja sen tyven ala-puolella ja valjaissa. Noin 5 cm leveä, pystysuora, säästä kyynärpäähän ulottuva raita muodostaa valjaat. Tällä alueella peitinkarvat eivät saa olla musta-kärkiset. Korvien ja kuonon etuosan tulee olla tummat (tumma maski); tummat viivat silmistä korvan tyveen kuuluvat maskiin. Aluskarva on puhtaan vaaleanharmaa.

KOKO

SÄKÄKORKEUS: Ihannekorkeus uroksilla 52 cm ja nartuilla 49 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen. Pyöreä tai kupolimainen kallo, liian suuret tai haja-asentoiset korvat, epäsäännöllinen- tai tasapurenta, vaaleat silmät, suippo tai lyhyt kuono, litteät, hajavarpaiset käpälät, löyhästi sivulle kiertynyt- tai liian lyhyt häntä, liian pitkä tai liian lyhyt peitinkarva, ruskehtava tai kellertävä väri, nokisuus tai tumma aluskarva, valkoinen hännänpää tai valkoinen rintaläikkä, pehmeä tai rauhaton luonne.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Töpöhäntä, voimakkaasti harmaasta poikkeava väri, keltaiset tai herasilmät, luppakorvat, ala- tai yläpurenta, takaraajojen kannukset, ihanne säkäkorkeuden alitus yli 3 cm:llä tai ylitys yli 4 cm:llä, aggressiivisuus.

HUOM: Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset Rodun koirien näyttelykäynnit

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Pentuluokka 7-9 kk	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0 tulosta
Junioriluokka	57% (1139 tulosta)	33% (667 tulosta)	9% (173 tulosta)	1% (12 tulosta)	1% (12 tulosta)	0% (10 tulosta)	2013 tulosta
Nuorten luokka	50% (322 tulosta)	34% (220 tulosta)	12% (80 tulosta)	1% (7 tulosta)	1% (9 tulosta)	0% (3 tulosta)	641 tulosta
Avoin luokka	49% (459 tulosta)	32% (300 tulosta)	16% (146 tulosta)	1% (11 tulosta)	1% (11 tulosta)	1% (14 tulosta)	941 tulosta
Käyttöluokka	60% (785 tulosta)	28% (361 tulosta)	9% (118 tulosta)	1% (10 tulosta)	1% (15 tulosta)	1% (10 tulosta)	1299 tulosta
Valioluokka	87% (98 tulosta)	12% (14 tulosta)	1% (1 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	113 tulosta
Veteraaniluokka	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0 tulosta
Yhteensä	56% (2803 tulosta)	31% (1562 tulosta)	10% (518 tulosta)	1% (40 tulosta)	1% (47 tulosta)	1% (37 tulosta)	5007 tulosta

Taulukossa on esitetty rodun näyttelytulokset syntymävuosittain.

Rodun koirien jalostustarkastukset

Jalostustarkastuksiin koirat valitaan seuraavien pääperiaatteiden mukaan:

- varhaiskypsyyss
- hyvät käyttökoetulokset
- hyvä pentuearvo
- ei tiedossa olevia sairauksia tai vikoja
- sukutausta
- ulkomuodoltaan vähintään hyvä rotunsa edustaja, väh H:lla palkittu
- periyttämistä

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Käyttökoiralle kauttaaltaan terve rakenne ja sopiva vahvuusaste ovat kaiken perusta, lisäksi käpälä on oltava kestävä. Litteät ja hajavarpaiset käpälät rikkoutuvat helpommin ja liiallinen raskaus rasittaa koiraa. Käpälät eivät ole ongelma rodussa ja rakenteet vastaavat hyvin käyttötarkoitustaan. Liiallinen raskaus rasittaa koiraa eniten käytännön metsästyksessä mutta tällaisia yksilöitä ei voida sanoa esiintyvän koirakannassamme kovinkaan suuressa määrin. Niukat takaraajojen kulmaukset altistavat polviongelmille mutta nykyään takaraajojen kulmaukset ovat yleisesti ottaen parantuneet.

4.4.4 Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rodussa ei esiinny suuria rakenteellisia puutteita, jonkin verran on liian raskaita yksilöitä. Kulmausten osalta tilanne on vuosien saatossa parantunut ja liian niukkoja takaraajojen kulmauksia esiintyy nykypäivänä suhteellisen vähän. Tyyppi on suhteellisen yhtenäinen mutta rotupiirteissä on enemmän puutteita. Väriyksissä on toivomisen varaa, vanhemmiten koirat samentuvat ja kirkkaimmat värit ovat nuorissa koirissa. Maskin väriyksessä on myös monesti toivomisen varaa, maskin sijaan osalla koirista tummuus nousee liian ylös, jolloin koko pää on liian tumma. Rotupiirteistä puhuttaessa korvat ovat yksi ongelmakohta sillä suuria esiintyy. Myös häntien toivoisi rullautuvan tiiviimmin.

Ongelmien mahdollisia syitä

Rodun pääasiallinen tehtävä on toimia apuna hirvenmetsästyksessä joten käyttöpuolen ominaisuudet ohjaavat jalostusta eniten. Siksi ulkomuotoon liittyvät seikat tulevat kasvattajien keskuudessa arvoasteikossa monesti vasta alempana eivätkä suuressa määrin siten ohjaa jalostusta.

5. YHTENVEDO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi 2020-2024

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi 2004-2008

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Harmaa norjanhirvikoiraa on käyttökoirarotu, hirven metsästyksessä käytettävä koira ja jalostuskoirien tasoa mitataan ennen kaikkea sillä, kuinka hyvin koirat periyttävät metsästysominaisuuksia jälkeläisilleen. Alla olevassa taulukossa on nähtävissä 10 käytetyintä urosta edelliseltä 10:ltä vuodelta. Taulukosta on nähtävissä kyseisten urosten jälkeläismäärät sekä niiden lonkka- ja silmätutkimus tuloksia. (Lähde Koiranet).

#	Uros	Synt. vuosi	Pennut				Lonkat				Silmät			
			Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	FI KVA KOSSELON PETE	2015	21	123	0	396	40	10	33%	25%	22	1	18%	5%
2	FI KVA PALOKALLION MÖKÖ	2015	19	109	21	310	35	7	32%	20%	11	2	10%	18%
3	FI KVA FI MVA PALOKALLION PICO	2016	18	102	0	190	19	2	19%	11%	6	0	6%	*
4	FI KVA FI MVA HAUKKUTASSUN REKKU	2017	15	76	1	140	19	3	25%	16%	3	0	4%	*
5	FI KVA NOKITUVAN BONO	2015	13	71	0	94	13	1	18%	8%	4	0	6%	*
6	FI KVA FI MVA KARPAASIN OKTA	2015	12	65	5	156	12	1	18%	8%	4	1	6%	*
7	C.I.B. C.I.T. FI KVA FI MVA SE MVA RIISTANKAUHUN BADDING	2017	12	61	0	72	13	7	21%	54%	3	0	5%	*
8	FI MVA FI KVA-HIRV HEPOVAARAN PEKKO	2018	10	54	0	33	14	6	26%	43%	3	0	6%	*
9	FI KVA FI MVA SE MVA SE KVA KORVENKIERTÄJÄN PYRY	2018	9	52	7	40	10	3	19%	30%	1	0	2%	*
10	FI KVA BJÖRNJÄGARENS ARAR QVIR	2014	10	51	0	190	13	1	25%	8%	2	0	4%	*

Alla viime aikojen käytetyimpien jalostusurosten periyttämistilastoa jalostustaulukossa, josta näkyy mm. jälkeläismäärä, HIRV1- palkinnon haukkuneiden jälkeläisten määrä, prosenttiosuus kokeissa palkituista jälkeläisistä ym. Taulukossa on 2003 jälkeen syntyneet urokset, joilla vähintään 50 jälkeläistä.

Jalostustaulukko, urokset 2022

Uros/Hane		Pennut/ant.avk	Nartut/ant.komb	Palkitut nartut/ komb imed jp avk	Koekäynti %/ % startande avk KVA:1 / JCH avk	AVO1 / ÖKL1 / HIRV-1	AVO2 / ÖKL2 / HIRV-2	AVO3 / ÖKL3 / HIRV-3	AVO0 / ÖKL0 / HIRV-0	Jal.Pisteet / AvIP	Narttuluku/ Tiktal	
FI12067/15	AHVENAAN REKO	42	7	7	47,6 %	6	19	0	0	1	128,9	100,0 %
FI28601/09	ASIKKOLAHDEN ROLLE	52	12	11	57,7 %	15	27	0	0	3	140,2	91,7 %
FI12145/15	BJÖRNJÄGARENS ARAR QVIR	44	4	2	20,5 %	4	7	0	1	1	44,4	50,0 %
FIN48389/07	HAAKON AV HATTERÅSEN	111	20	15	41,4 %	25	35	3	2	6	88,5	75,0 %
FI40407/17	HAUKUTASSUN REKKU	47	9	7	36,2 %	11	15	0	0	2	84,5	77,8 %
FI11308/19	HEPOVAARAN PEKKO	40	8	5	30,0 %	1	7	0	0	5	30,6	62,5 %
FI50556/16	HEPOVAARAN ROKI	38	6	6	60,5 %	15	20	0	0	3	137,3	100,0 %
FIN10543/07	HIILLOKSEN JUKA	47	10	9	66,0 %	25	29	2	0	0	193,6	90,0 %
FI24933/14	HIRVENHARMI PUTIN	25	4	3	28,0 %	3	6	0	0	1	61,7	75,0 %
FI31872/12	HULLANVUOREN LENNI	36	5	5	38,9 %	9	11	0	0	3	72,0	100,0 %
FI26576/09	JOPELALON ATRON-MOSKU	85	11	10	58,8 %	31	46	0	0	4	149,4	90,9 %
FI31758/12	JOPELALON HALLI	47	9	7	48,9 %	12	19	2	0	2	118,5	77,8 %
FI31760/12	JOPELALON HULI	29	4	4	58,6 %	8	15	0	0	2	136,9	100,0 %
FI23295/10	JUMI	64	9	8	51,6 %	12	26	0	1	6	101,0	88,9 %
FI47342/09	JÄNISAHTEEN KARU	83	13	12	61,4 %	31	43	0	1	7	135,1	92,3 %
FI23300/12	JÄRVENTAUSTAN SULO	37	8	4	35,1 %	5	9	0	1	3	58,2	50,0 %
FI15800/18	KAARNAKORVEN IHME	32	5	5	40,6 %	0	9	1	0	3	69,7	100,0 %
FI15801/18	KAARNAKORVEN ILPO	25	5	3	24,0 %	2	6	0	0	0	72,0	60,0 %
FI20429/16	KAIVOSKUMMUN JOPE	28	5	4	42,9 %	7	11	0	0	1	108,0	80,0 %
FI53157/11	KAIVOSKUMMUN PATE	90	13	13	55,6 %	28	44	2	0	4	139,0	100,0 %
FI25043/10	KALLIORANNAN ARTTU	28	5	4	39,3 %	4	7	0	0	4	47,7	80,0 %
FIN43265/06	KALLIORANNAN JATE	61	11	9	50,8 %	15	25	0	2	4	109,9	81,8 %
FIN43262/06	KALLIORANNAN JIMI	40	7	5	37,5 %	9	14	0	0	1	98,0	71,4 %
FI34225/13	KARPAASIN FELIX	51	9	8	66,7 %	19	28	0	0	6	135,6	88,9 %
FI10853/12	KARPAASIN KONSTA	54	12	12	63,0 %	25	32	0	0	2	167,3	100,0 %
FI25893/15	KARPAASIN NIILLO	28	6	4	32,1 %	3	5	1	1	2	50,0	66,7 %
FI53829/15	KARPAASIN OKTA	45	7	6	46,7 %	9	20	0	0	1	127,0	85,7 %
FI10852/12	KARPAASIN TEHO MOSKU	34	7	5	35,3 %	6	8	1	1	2	66,2	71,4 %
FIN51370/08	KARPAASIN VIILJO	28	5	3	28,6 %	5	7	0	0	1	65,6	60,0 %
FIN27330/07	KINNARIN JULLI	133	26	25	61,7 %	46	67	2	0	13	129,7	96,2 %
FI29955/10	KINNARIN NIILLO	55	11	10	65,5 %	21	32	1	1	2	170,0	90,9 %

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Aikaisempi jalostuksen tavoiteohjelma on ollut voimassa 2015–2019.

Vuosi	Tehtävä/projekti	Toimenpiteet	Tulos
2020	<p>Järjestetään jalostustarkastus, jonne pyritään kutsumaan 20 potentiaalista jalostusurosta.</p> <p>Tiivistetään yhteispohjoismaista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa.</p> <p>Kannustetaan koiran omistajia tappijalkaisuuden ja glaukooman geenitutkimukseen ja tulosten ilmoittamiseen rotujärjestölle</p> <p>Tavoitteena että 20 % jalostukseen käytettävien koirien geenituloksista olisi tiedossa (Geenitesti- tai perimän kautta tiedossa oleva tulos)</p> <p>Pyritään kehittämään nykyistä tietokantaa geeni- ja terveystulosten tallentamista varten sekä palvelemaan paremmin jalostusneuvontaa. Uudistetaan rotujärjestön terveystietolomake.</p> <p>Käyttöominaisuuksissa tulee säilyä aikaisemmin saavutetun mukaiset hyvät, sitkeät suurristikoiran käyttöominaisuudet ja kehittää niitä vieläkin paremmiksi.</p>	<p>Tarkastukseen saatiin paikalle 15 nuorta urosta.</p> <p>Järjestöltä mukana edustus yhteispohjoismaisessa yhteistyössä.</p> <p>Asiasta tiedotettu rodun harrastajia.</p> <p>Jalostusneuvojat tarkastavat tiedossa olevat statukset suosituksia annettaessa, ja jos tulosta ei ole tiedossa se kerrotaan nartun omistajalle.</p> <p>Jalostusvaliokunnan puheenjohtaja mukana projektin kehittämisessä.</p> <p>Lomakkeen kehitystyö.</p> <p>Käyttöominaisuuksista on laskettu indeksit koiratietokantaan.</p>	<p>Valtaosaa kutsutuista uroksista käytettiin jalostukseen.</p> <p>Koiria on testattu kattavasti, sairaita pentuja ei ole tullut jalostusneuvojen tietoisuuteen.</p> <p>Tarkkaa lukua ei ole pidetty, mutta testattuja koiria on jo reilusti toisessa ja kolmannessa sukupolvessa.</p> <p>Uuteen tietokantaan tutustuminen aloitettu 2024.</p> <p>Lomakkeen teknistä toimivuutta testattu ja paranneltu.</p> <p>Jalostukseen käytetty korkea indeksisiä yksilöitä. Valittu toistensa ominaisuuksia täydentäviä pareja.</p>
2021	<p>Järjestetään jalostustarkastus, jonne pyritään kutsumaan 20 potentiaalista jalostusurosta.</p> <p>Jatketaan käyttöindeksien laskentaa ja laaditaan jalostustaulukot.</p> <p>Tehdään tarvittaessa päivityksiä jalostusohjesääntöihin ja jalostussuosituksiin.</p> <p>Kannustetaan koiran omistajia palauttamaan terveystietolomakkeita.</p>	<p>Tarkastukseen saatiin paikalle 10 nuorta urosta.</p> <p>Käyttöindeksit saatiin koiratietokantaan näkyviin.</p> <p>Mietitty jalostusvaliokunnan kokouksissa tarvetta päivityksiin ja tarkennettu sääntöjen selkokielisyyttä.</p> <p>Kampanjoitiin terveystietolomakkeiden tekemisestä.</p>	<p>Valtaosaa kutsutuista uroksista käytettiin jalostukseen</p> <p>Indeksit vaativat aktiivista laskentaa, mutta ovat olleet kasvattajien apuna urosta valitessa.</p> <p>Lomakkeita saatiin, mutta merkittävää määrää tietoa sairauksista ja viosta ei saatu.</p>
2022	<p>Järjestetään jalostustarkastus, jonne pyritään kutsumaan 20 potentiaalista jalostusurosta.</p> <p>Seurataan silmänsairauslannetta ja</p>	<p>Paikalle saatiin 10 nuorta urosta</p> <p>Asiasta tuotiin lisää tietoa harrastajille ja kasvattajille.</p>	<p>Valtaosa kutsutuista uroksista käytettiin jalostukseen</p> <p>Silmätutkimuksia tehtiin 45, joista 40 lausuttiin terveinä.</p>

	<p>kannustetaan koiran omistajia tarkastuttamaan koirien silmiä, tavoitteena 100 silmälausuntoa vuonna 2022.</p> <p>Seurataan sukusiitosasteen kehittymistä ja päätetään jatkotoimenpiteistä.</p> <p>Hyödynnetään nykyistä tietokantaa jalostussuositusten teossa ja terveysasioiden tallentamisessa.</p>	<p>Tehty seuranta ja keskusteltu aiheesta jalostusvaliokunnan kokouksissa.</p> <p>Koirien tietoja katsottu olemassa olevista tietokannoista, paritukset ja ilmoitetut terveystiedot kulkevat edelleen excelissä.</p>	<p>Sukusiitosaste on jatkanut laskevaa trendiä, toimenpiteitä ei ole tarvittu.</p> <p>Pyritty olemaan mukana neuvojien työtä helpottavan tietokannan kehityksessä.</p>
2023	<p>Järjestetään jalostustarkastus, jonne pyritään kutsumaan 20 potentiaalista jalostusurosta.</p> <p>Seurataan lonkkaniveldysplasian kehitystä, tavoitteena että tutkituista koirista 85% olisi A- ja B lonkkaisia.</p>	<p>Paikalle saatiin 13 nuorta urosta.</p> <p>Seuranta on tehty ja pyritty suosittelemaan korkea indeksisiä yhdistelmiä.</p>	<p>Kutsutuista koirista saatiin useita jalostukseen. Osa koirista oli myös luonteeltaan sellaisia, ettei niiden jalostuskäyttöä voinut suositella. Yhden koiran todettiin oleva aggressiivinen, joka sulkee sen jalostuksen ulkopuolelle. Kaksi muuta testattua koiraa ei läpäissyt testiä, kun ne eivät suostuneet siirtymään pimeään huoneeseen portaita pitkin. Koirien osalta on syytä epäillä alusta-arkuutta.</p> <p>Luonnetestien suoritukset on kuvattu ja julkaistu järjestön Youtube kanavalla. Toimintamalli on edistänyt luonnetestin ymmärtämistä kasvattajien ja harrastajien keskuudessa ja mahdollistanut yksilöiden suoritusten katsomisen.</p> <p>Julkaistiin lehdessä tietoa luonnetestauksesta ja tuotiin esille halutut ja ei halutut piirteet, joita koirissa on esiintynyt. Luonnetestin avulla saatiin aikaan keskustelua jalostuskoirien luonneominaisuuksien tärkeydestä.</p> <p>2023 lausutuista lonkista 70 % oli A tai B tulos</p>
2024	<p>Järjestetään jalostustarkastus, jonne pyritään kutsumaan 20 potentiaalista jalostusurosta</p> <p>Jatketaan käyttöindeksien laskentaa ja laaditaan jalostustaulukot</p>	<p>Paikalle saatiin 11 nuorta urosta.</p> <p>Laskentaa on löydetty henkilö, jolle materiaalit on toimitettu.</p>	<p>Kutsutuista koirista on osaa jo käytetty jalostukseen.</p> <p>Laskennan tuloksia odotellaan.</p>

	<p>Ulkomuodon tulee säilyä rodunomaisena ja metsästyksen soveltuvana. Oikea rotutyyppe tulee säilyttää. Ulkomuotojalostus ei saa mennä terveyden eikä käyttöominaisuuksien edelle.</p> <p>Päivitetään JTO.</p>	<p>Tarkastuksien lisäksi tehdään tiedotusta ja panostetaan korkeatasoiseen ulkomuototuomareiden koulutukseen.</p>	<p>Ulkomuototoimikunta luennoi rodun ulkomuodosta, ja sen tärkeydestä jalostuspäivillä. Esitys aineisto julkaistiin Hirvikoira lehdessä. Rodulle saatiin uusi ulkomuototuomari rotujärjestöstä.</p>
--	--	---	---

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Jalostuspohja on pidettävä riittävän laajana. Pitäydyttävä matadoriurosten käytöstä, että sitä kautta ei rodun perinnöllinen vaihtelu ts. geenipohja pieneneisi. Seurataan lonkkaindeksien kehitystä ja käytetään niitä apuna jalostuksessa. Seurataan edelleen silmä- yms. sairauksia kannustamalla siitokseen käytettävää koirakantaa silmäsairaus- yms. sairaustutkimuksiin.

Koiratietokannan ja jalostustaulukoiden ylläpitoa ja kehitystä jatketaan edelleen, että jalostustiedon seuranta kulkisi lähes reaaliajassa. Siitokseen käytettävän ulkomaisen koiran lähtömaan tiedot hankitaan julkaistavaksi kotimaassa. Pohjoismaiden välistä yhteistyötä lisätään koiratietokantojen vaihdolla, kun koira siirtyy maasta toiseen. Ylläpidetään kielitaitoista yhteyshenkilö verkostoa pohjoismaiden välillä.

Jalostusneuvojat antavat pyydetessä urosvaihtoehtoja nartuille. Jos narttu ei täytä siitoskoiralle asetettuja vaatimuksia, ei yhdistelmälle anneta jalostusneuvojan suositusta. Jos kumpikin osapuoli täyttää em. vaatimukset, annetaan suositus yhdistelmälle kolmiportaisen suositusasteikon (A,B,C) mukaan. Jalostusneuvonta on jäsenille ilmaista. Toivomus on, että mahdollisimman monen yhdistelmän aikaansaaminen kulkisi virallisen jalostusneuvonnan kautta, että jalostusneuvonta voisi koordinoita eri urosten jakaantumista mahdollisimman laajalle ja näin ollen estää liika keskittyminen yksille uroksille.

Järjestö ylläpitää jäsenistölleen ilmaista pentuneuvontaa.

Käyttäytyminen ja luonne

Yksi tärkeimpiä päämääriä on rotumääritelmien mukaisen luonteen säilyttäminen, rohkea, peloton ja tarmokas, sekä normaali lisääntyminen. Vihaisuutta ei saa esiintyä. Koirien luonnetestauksella voidaan seuloa jalostuksen ulkopuolelle sellaiset yksilöt, joiden ominaisuudet eivät täytä haluttuja piirteitä. Testitulokset voivat myös auttaa neuvoa suosittamaan yhdistelmiä, joissa koirat täydentävät toistensa piirteitä.

Käyttöominaisuudet

Tavoitteista tärkein on säilyttää aikaisemmin saavutetut hyvät, sitkeän suurriistakoiran

käyttöominaisuudet ja kehittää niitä vieläkin paremmiksi käytännön metsästyksen soveltuviksi.

Eri käyttöominaisuuksien jalostamisen helpottamiseksi kehitetään edelleen BLUP –indeksi järjestelmää. Seurataan eri osa-alueiden periytyvyyttä ja muutetaan indeksilaskennan kaavaa muun muassa sen mukaan, miten hirvenhaukkukokeen säännöt sen mahdollistavat.

Rotujärjestön jalostustoiminnan tavoitteena on säilyttää rodun alkuperäinen tavoite olla henkisesti ja fyysisesti terve, rodunomaisen ulkomuodon omaava suurriistakoira. Painopistealueita tulee lisätä monikäyttöisyyden suuntaan. Tavoitteena laajentaa käyttöaluetta hirvitaipumuksen lisäksi yhteiskunnan- ja viranomaisstahojen tarpeita vastaamaan mm. karhun- ja jäljestämistaipumuksen suuntaan.

Terveys ja lisääntyminen

Terveyden päämääriä on kartoittaa yleisimpien sairauksien esiintymistiheyttä ja pyrkiä entistä avoimempaan kulttuuriin sairauksista tiedottamisessa. Jatketaan terveystietojen keräämistä ja tilastoinnista. Pyritään hyödyntämään geenitutkimuksesta saatua tietoa.

Ulkomuoto

Tavoitteena on säilyttää rodunomainen, metsästyksen soveltuva ulkomuoto mm. koko ja rakenne. Ulkomuodollisesti oikea tyyppi tulee säilyttää. Ulkomuodon jalostus ei saa mennä terveyden, eikä käyttöominaisuuksien edelle.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suosituksien jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

YLEISET VAATIMUKSET SIITOSUROKSELLE:

- Koiran on oltava perimältään niin hyvä yksilö, että sen jälkeläisistä voidaan odottaa tulevan myös rotunsa erinomaisia edustajia, sekä ulkomuoto- että käyttöominaisuuksiltaan
- Hyvä terveys ja ei eri yhdistelmissä toistuvia todettuja perinnöllisiä sairauksia (koskee myös jälkeläisiä)
- Mahdollisimman hyvä oma pentuearvo
- Käyttökokeen 1 palkinto alle 30 kk iässä
- Oikea luonne
- On halukas astumaan
- Jälkeläisiä max. 40 kpl, ellei em. jälkeläismäärästä vähintään 25% ykkösen haukkuneita (jälkeläisnäyttöjä vähintään kolmesta pentueesta)
Jälkeläisiä max. 120 kpl Suomessa, mikäli jälkeläisnäytöt sitä edellyttävät
- Urosta suositellaan max. kaksi kertaa samalle nartulle, mikäli ensimmäinen pentue on osoittautunut erinomaiseksi koetuloksilla mitaten (ei perättäisiin pentueisiin, ellei edellinen pentue ole ollut lukumäärältään pieni tai sukupuolijakaumaltaan yksipuolinen)
- Uros sopii suunnitellulle nartulle sukunsa puolesta em. kriteerit täyttäen

YLEISET VAATIMUKSET SIITOSNARTULLE:

- Koiran on oltava perimältään niin hyvä yksilö, että sen jälkeläisistä voidaan odottaa tulevan myös rotunsa erinomaisia edustajia, sekä ulkomuoto- että käyttöominaisuuksiltaan
- Hyvä terveys ja ei eri urosten kanssa toistuvia todettuja perinnöllisiä sairauksia (koskee myös jälkeläisiä)
- Mahdollisimman hyvä oma pentuearvo
- Oikea luonne
- Astuttaminen ja synnytys onnistuvat luonnollisesti
- Narttu sopii suunnitellulle urokselle sukunsa puolesta em. kriteerit täyttäen

Erityiset vaatimukset urokselle ja nartulle koskien jalostusneuvojan suosituksia:

A-suositus

- Molemmilla vanhemmilla 4x HIRV 1
- Molemmilla vanhemmilla näyttelytulos vähintään H (hyvä)
- Molemmat vanhemmat lonkkakuvattu
 - Yhdistelmän keskiarvo lonkkaindeksi vähintään 95 (ei kuitenkaan C:tä huonompaa kuvaustulosta)
- Sukusiitos% yläraja 8% (Koiranet 8 sukupolvea)
- Käyttöindeksien osa-alueitten mukaan toisen heikkouksia vahvistetaan toisen vahvuuksilla
- Ei todettuja perinnöllisiä sairauksia

B-suositus

- Toisella vanhemmista vähintään 4x HIRV 1 ja toisella vähintään 2x HIRV 1
- Molemmilla vanhemmilla näyttelytulos vähintään H (hyvä)
- Vähintään toinen vanhemmista lonkkakuvattu
 - Yhdistelmän keskiarvo lonkkaindeksi vähintään 95 (mikäli on laskettavissa) (ei C:tä huonompaa kuvaustulosta)
- Sukusiitos% yläraja 10% (Koiranet 8 sukupolvea)

C-suositus

- Toisella vanhemmista vähintään 2x HIRV 1 ja toisella vähintään HIRV 1
- Molemmilla vanhemmilla näyttelytulos vähintään H (hyvä)
- Vähintään toinen vanhemmista lonkkakuvattu
 - Yhdistelmän keskiarvo lonkkaindeksi vähintään 95 (mikäli on laskettavissa) (ei C:tä huonompaa kuvaustulosta)
- Sukusiitos% yläraja 10% (Koiranet 8 sukupolvea)

– (ei jalostusneuvonnan suositusta)

- Uros tai narttu ei täytä yleisiä tai erityisiä vaatimuksia
- Uros ”karensissa” tai uroksella liikaa jälkeläisiä (yli 120)
- Yhdistelmässä yhdistyy perinnöllisiä vikoja, sairauksia tai ominaisuuksia, jotka eivät ole toivottuja
- Sukusiitos ylittää 10% (Koiranet 8 sukupolvea)
- Ei ole otettu yhteyttä jalostusneuvontaan ennen astutusta
- Uros on valittu jalostusneuvonnan antamisen jälkeen

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Rotujärjestöllä on käytössä seuraavat suositukset yksittäisten urosten jälkeläismäärille:

- jälkeläisiä max. 40 kpl, ellei em. jälkeläismäärästä vähintään 25% HIRV1- palkinnon haukkuneita (jälkeläisnäyttöjä vähintään kolmesta pentueesta)
- jälkeläisiä max. 120 kpl Suomessa, mikäli jälkeläisnäytöt sitä edellyttävät

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Tärkeimpänä jalostusta ohjaavana tekijänä ovat jalostusvaliokunnan laatimat ja hallituksen hyväksymät toimintaohjeet. Ohjeissa määritetään mm. vähimmäisvaatimukset siitoskoirille, sukusiitosaste, maksimi jälkeläismäärä, ohjeet jalostusneuvojille, nartun perättäiseen kiimaan astuttamisen puolto (Kennelliitto päättää poikkeusluvista), sekä ulkomaisen jalostusmateriaalin hankinta ja käyttö.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja ongelmat

POPULAATIO	
Vahvuudet: <ul style="list-style-type: none"> - Riistaverisyys - Hyvä luonne - Populaation riittävä koko 	Heikkoudet: <ul style="list-style-type: none"> - Yksittäisten urosten suuret jälkeläismäärät
Mahdollisuudet: <ul style="list-style-type: none"> - Yhteistyö naapurimaihin - Paremmat käyttöominaisuus- ja terveysseurantamittarit - Kentän aktiivisuuden lisääntyminen 	Uhat: <ul style="list-style-type: none"> - Metsästyskäytön rajoittuminen (sudet) - Rajojen sulkeutuminen esimerkiksi rabieksen takia - Tapaturmaiset menehtymiset (liikenne) - Rekisteröintimäärien lasku

LUONNE	
Vahvuudet: <ul style="list-style-type: none"> - Ihmisystävällisyys - Rohkeus - Sopeutuvuus eri olosuhteisiin 	Heikkoudet: <ul style="list-style-type: none"> - Haukkuherkkyys - Arkuus lähinnä nartuilla - Tottelemattomuus - Joissakin yksilöissä ylikorostunut vartioimisvietti
Mahdollisuudet: <ul style="list-style-type: none"> - Monikäyttöinen - Koulutettavuus - Jalostettavuus 	Uhat: <ul style="list-style-type: none"> - Vihaisuus - Riistaverisyyden väheneminen - Sopeutuminen taajamiin

TERVEYS	
Vahvuudet: <ul style="list-style-type: none"> - Vahva rakenne - Rasituskestävyys - Viihtyy ulkona 	Heikkoudet: <ul style="list-style-type: none"> - Toistuvat tulehdussairaudet - Terveystiedottaminen - Perinnölliset sairaudet - Rasvapatit
Mahdollisuudet: <ul style="list-style-type: none"> - Säilyttää hyvä ja terve hirvikoira myös tulevaisuudessa - BLUP – indeksien käyttö jatkossakin - Tehollinen populaatio melko suuri 	Uhat: <ul style="list-style-type: none"> - Heikot olosuhteet (saasteet) - Huono teollinen ruoka - Sukusiitos - Perinnölliset sairaudet

KÄYTTÖOMINAISUUDET	
Vahvuudet: <ul style="list-style-type: none"> - Varhaiskypsyys - Työskentelysitkeys - Työskentelyvarmuus - Jäljitystaipumus 	Heikkoudet: <ul style="list-style-type: none"> - Yksipuolinen vainun käyttö - Tyhjän maaston haku lähinnä nartuilla - Jaksottainen haukku - Ohjattavuus hirvityöskentelyssä

- Hirvenkäsittelytaito	- Vesityöskentely
Mahdollisuudet: - Viranomaiskäyttö jäljitystilanteissa - Muun riistan metsästysmahdollisuuksien lisääntyminen	Uhat: - Liian suuri kasvava petokanta - Riistakantojen rakennemuutos *laajentuvat kauris- ja peurakannat *harventuva hirvikanta - Ulkomuodon liiallinen korostuminen jalostusvalinnoissa (väri) - Koe- ja metsästyskoirien erottuminen toisistaan

ULKOMUOTO	
Vahvuudet: - Ulkomuodon taso on noussut korkeaksi - Ulkoisilta olemuksiltaan terve rotu - Kaunis, kotikoiraksikin sopiva rotu - Populaation laajuus, erinomaisia koiria löytyy monista eri linjoista - Näyttelyssä korkeasti palkitut toimivat myös metsässä	Heikkoudet: - Väriverheet * maskittomuus kuonossa ja korvissa * rinnan ja raajojen nokisuus - Hammaspuutokset - Järeä ja voimakas rakenne (massavuus) - Liiallinen keveys - Arkuus/ujous näyttelykehässä varsinkin nartuilla - Suuret kokovaihtelut
Mahdollisuudet: - Jalostusmateriaalia saadaan myös muista maista	Uhat: - Näyttelylinjan muodostuminen

Varautuminen ongelmiin

RISKI	SYY	VARAUTUMINEN	MITEN VÄLTETÄÄN	TOTEUTUESSAAN MERKITSEE
Lisääntyvä petokanta.	Petoeläinten rauhoitukset.	Tutkitaan mahdollisia suojamekanismeja koiralle.	Tuodaan rotujärjestönä asiaa esille.	Koiran käyttö metsästyksessä vähenee, pennun kysyntä vähenee ja jalostus vaikeutuu. Käyttötarkoitus muuttuu kyttykoiraksi.
Yksittäisten urosten suuret jälkeläismäärät.	Jalostukseen käytetään muotikoiraa pentujen myynnin helpottamiseksi.	Valistetaan kenttää tiedottamalla asiasta. Hajautetaan jalostusneuvojen suosituksia mahdollisimman paljon eri uroksille.	Asetetaan maksimi jälkeläisrajoitus uroksille (150 jälkeläistä).	Tehollinen populaatio laskee. Parituskumppanin löytäminen vaikeutuu, vaikeaa tehdä yhdistelmiä, joidenka sukutaulussa ei ole matadori koiria.
Eri sairauksien	Tiedon panttaus,	Kannustetaan	Hyödynnetään jo	Rekisteröinti-

lisääntyminen.	terveystutkimuksien väheksyntä, välinpitämättömyys. Yksittäisten urosten suuret jälkeläismäärät.	koiran omistajia ja kasvattajia avoimeen tiedottamiseen rotujärjestölle.	olemassa olevia terveystietoja, hyödynnetään mahdollista geenitestiä.	määrät laskevat, tehollinen populaatio laskee, jalostus vaikeutuu.
Käyttöominaisuuksien heikkeneminen.	Käytetään käyttöominaisuuksiltaan heikkoa koiraa jalostukseen.	Informoidaan kasvattajia asiasta, kannustetaan pennun ottajia varaamaan pentuja laadukkaista yhdistelmistä.	Käytetään jalostukseen käyttöominaisuuksiltaan laadukasta ja tervettä koiraa.	Rotumääritelmän mukainen käyttötarkoitus vähenee ja pentujen kysyntä vähenee.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2025	Seurataan aktiivisesti kaikkia rodun osa-alueita (terveys, metsästys ominaisuudet, luonne yms.) ja varmistetaan, että rotu pysyy terveenä ja alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa soveltuvana. Kerätään tietoa koetuloksista ja terveydestä. Edistetään aktiivista yhteistyötä kasvattajien ja rotua harrastavien kanssa, sekä välitetään tietoa. Ollaan mukana hyvässä pohjoismaisessa yhteistyössä. Jatketaan ja kehitetään jalostustarkastuksia. Laaditaan rodulle luonnetestin ihanne profiili. Kannustetaan koirien geenitutkimukseen ja tulosten ilmoittamiseen järjestölle, keskitytään tiedon välittämiseen geenitesteistä.
2026	Seurataan aktiivisesti kaikkia rodun osa-alueita (terveys, metsästys ominaisuudet, luonne yms.) ja varmistetaan, että rotu pysyy terveenä ja alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa soveltuvana. Kerätään tietoa koetuloksista ja terveydestä. Edistetään aktiivista yhteistyötä kasvattajien ja rotua harrastavien kanssa, sekä välitetään tietoa. Ollaan mukana hyvässä pohjoismaisessa yhteistyössä. Jatketaan jalostustarkastuksien tekemistä. Kehitetään järjestön nettisivuille enemmän sisältöä koskien rodun terveyteen liittyviä aiheita.
2027	Jatketaan tiedon keräämistä ja aktiivista yhteistyötä. Jatketaan jalostustarkastusten tekemistä. Kartoitetaan rodun terveystilannetta suorittamalla kyselyn avulla. Pyritään ennalta ehkäisevään ja aktiiviseen puuttumiseen kaikissa huolta aiheuttavissa aiheissa.
2028	Tiivistetään ja jatketaan yhteistyötä. Tehdään kysely liittyen rodun käyttöominaisuuksiin. Kehitetään tiedon tallentamista sellaisessa muodossa, jossa sitä on helppo analysoida ja hyödyntää.
2029	Laaditaan ja hyväksytään rodulle uusi JTO ja tarkastellaan Pevisan tarpeellisuutta. Jatketaan ominaisuuksien seuraamista ja monikanavaista aktiivista yhteistyötä rodun edistämiseksi. Reagoidaan tarpeen mukaan esiintyviin riskeihin.

JTO:n vaikutuksen seuraaminen

Jalostuksen tavoiteohjelma on kokonaisuudessaan oltava luettavissa yhdistyksen nettisivuilla. Jalostusvaliokunta on vastuussa järjestön hallitukselle toiminnastaan, joten järjestön hallitus valvoo tavoiteohjelman noudattamista. Shhj on velvollinen huomioimaan jalostusohjelman tavoiteohjelman tavoitteet vuotuista toimintasuunnitelmaa laatiessaan. Jalostusvaliokunta on kuitenkin toimintaohjeensa mukaisesti ensisijaisesti vastuussa tavoiteohjelman noudattamisesta ja sen toteutumisen seurannasta.

Jalostusvaliokunnan toimintakertomuksen yhteydessä on esitettävä yhteenveto edellisen vuoden rekisteröinneistä sekä muista kannan rakenteeseen vaikuttavista seikoista. Jalostusvaliokunnan toimintakertomus on julkaistava järjestön lehdessä sekä se on oltava järjestön nettisivuilla luettavissa.

Jalostusvaliokunta on velvollinen raportoimaan vuosittain omana osionaan toimintakertomuksessa tavoiteohjelman toimenpiteiden toteutumisesta ja asetettujen päämäärien saavuttamisesta. Tavoiteohjelma päivitetään tarvittaessa, kuitenkin vähintään viiden vuoden välein. Muutoksien tullessa tavoiteohjelmaan, on ne julkaistava yhdistyksen lehdessä ja nettisivuilla.

Seurataan edelleen PEVISA:sta pois jäämisen vaikutuksia lonkkakuvaustulosten kehittymiseen.

7. LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Norsk Elghundklubbers Forbund 1899-1999 (Print House AS, OSLO)
Älghundar & älghundklubbar under 100 år (ISBN 91-631-6753-0)
Harmaita hirvikoiria 40 vuotta 1960–2000 (ISBN 952-91-8320-8)
Nordliga Jaktspetsar (B.O. Johansson & Rune B. Samuelsson, ISBN 91-534-1664-3)
Hirvikoiria – Älghunden, Suomen harmaahirvikoirajärjestön jäsenlehdet
Suomen kennelliiton artikkelit, ELL Anu Lappalainen, ELL Päivi Vanhapelto
Katariina Mäki, 2013

Sähköiset lähteet:

Suomen Harmaahirvikoirajärjestön kotisivut

<http://www.shhj.info/>

Suomen harmaahirvikoirajärjestön tietokanta

<http://www.shhj.fi/shhj/>

Suomen kennelliiton koiratietokanta

<http://jalostus.kennelliitto.fi/frmEtusivu.aspx>

Norske Elghundklubbers forbund

<http://www.elghundforbundet.no/>

Dogweb, Norsk Kennel Klubs hundedatabase på internett

<http://medlem.dogweb.no/dw/dw/openPage/hoved.html>

Svenska Älghundklubben

<http://www.alghundklubben.com/>

Svenska Kennelklubben avelsdata

<http://kennet.skk.se/avelldata/Avelsdata.htm>

8. LIITTEET

1. Lonkkaniveldysplasia
2. Yleisimmät silmäsairaudet
3. Jalostustarkastuksen pöytäkirja
4. Ohjeita jalostusneuvontaan Shhj:n alaisille roduille ja jalostusneuvonnan toimintaperiaate

LIITE 1.

Koiran lonkkanivelen kasvuhäiriö

ELL Anu Lappalainen

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene).

Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiläisroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipua johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppeleminen”, yösnousuvaikkeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksateleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa. Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaita todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä

otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka-että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

LIITE 2.

Yleisimmät perinnölliset silmäsairaudet

ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon saivasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen. PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia.

PERINNÖLLINEN HARMAAKAIHI eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyä kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon

rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistyvästi. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimmässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä. Vakavammissa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista. Dobermannilla autosomaali dominantti periytyvyys, jossa epätäydellinen penetraatio.

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. Epäillään perinnölliseksi, synnynnäiseksi muutokseksi joillakin roduilla.

COLLIE EYE ANOMALY (CEA) on ryhmä perinnöllisiä, synnynnäisiä, etupäässä silmänpohjan suonikalvon (koroidea) ja kovakalvon (sklera) vajaakehityksestä tai kehityshäiriöstä johtuvia muutoksia. Muutokset nähdään silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa verkkokalvolla ja näköhermon päässä. Tämä syndrooma esiintyy pääasiassa collien sukuisilla koirilla. CH tai CRD on silmänpohjan suonikalvon synnynnäinen vajaakehitys (osa CEA sairaussyndroomaa), joka saattaa peittyä pigmentillä yli 10 viikkoisilla sairailta pennuilla. Siksi on erityisen tärkeää, että collien ja collien sukuisten rotujen pennut tutkitaan ensimmäisen kerran jo alle 10 viikkoisena ennen pentujen luovutusta. Lievä CH/CRD ei olennaisesti heikennä silmien näkökykyä. CH/CRD- muutokset eivät etene. Näköhermon pään coloboma aiheutuu synnynnäisestä, puutteellisesta, sikiöaikaisen näköhalkion sulkeutumisesta. Coloboma on myös osa CEA sairaussyndroomaa. Suuri näköhermonpään coloboma heikentää selvästi silmän näkökykyä. Lisäksi suuri coloboma saattaa aiheuttaa verkkokalvon irtauman, joka sokeuttaa silmän. CEA:n on epäilty periytyvän polygeenisesti tai autosomaali resessiivisesti. CEA-muutoksiin ei ole hoitoa.

LINSSILUKSAATIO (primääri) on perinnöllinen silmänsairaus joillakin roduilla (pääasiassa pienet terrierirodut). Se tarkoittaa linssin siirtymistä normaalilta paikaltaan joko etukammioon sarveiskalvon taakse tai takakammioon lasiaiseen. Linssiluksaatio aiheuttaa silmään voimakasta kipua, värikalvon tulehdusta ja usein myös silmän sisäisen paineen nousua (glaukooma). Linssiluksaation hoito on leikkaushoito. Linssiluksaation epäillään periytyvän autosomaalisesti resessiivisesti.

DISTICHIASIS/EKTOOPPINEN CILIA (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) ylimääräiset ripset, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaaliens ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla ”uivat”, pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita. Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudelleen tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin.

GLAUKOOMA on ryhmä sairauksia, joissa verkkokalvon ns. ganglionsolut kuolevat, näköhermon keskiviiva rappeutuu ja näköhermonpää laajenee. Tämä aiheuttaa vähitellen näkökyvyn menetyksen. Muutoksiin liittyy mitattava silmän sisäisen paineen nousu. Hoitona käytetään lääkkeitä leikkaushoitoa.

Kuitenkaan mikään hoito ei ole sairautta ja oireita lopullisesti parantava. Primääriä glaukoomaa epäillään perinnölliseksi useilla roduilla. Erilaisia periytymismekanismeja on esitetty.

ENTROPION eli silmäluomen perinnöllinen sisäänpäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismeja ei tunneta.

EKTROPION eli silmäluomen perinnöllinen ulospäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismeja ei tunneta.

Jalostustarkastuksen pöytäkirja

TARKASTUSPAIKKA		PÄIVÄMÄÄRÄ		VALOKUVAUS	
ULKOMUOTOTUOMARIT		SIHTEERIT		ELÄINLÄÄKÄRIT	
				JALOSTUSNEUVOJAT	
KOIRAN TIEDOT					
ROTUKOODI	TITTELIT	KOIRAN NIMI		SYNTYMAAIKKA	REKISTERI NO.
242					
	ISAN TITTELI	ISAN NIMI		REKISTERI NO.	
	EMÄN TITTELI	EMÄN NIMI		REKISTERI NO.	
OMISTAJAN TIEDOT					
OMISTAJAN NIMI		PUHELIN		KOTIPAIKKAKUNTA	
LÄHISOITE		POSTINUMERO		POSTITOIMIPAIKKA	
TERVEYSTUTKIMUKSET					
PAIVÄNMAARA	KOHDE	TULOS			
TARKASTUS HETKELLÄ VOIMASSA OLEVAT SAAVUTUKSET JA INDEKSIT					
Ikä kuukausina, jolloin on saavuttanut tulokset					
HIRV 1/AVO 1	2x HIRV 1	4x HIRV 1	MVA	Oma pentuearvo	Jätkeläisiä jälkeläisiä
0,0	0,0	0,0	-	-	-
				Koepalkittuja jälkeläisiä %	Paras näyttelytulos
				-	-
MAININNAT MENESTYKSESTÄ ESIM. OSALLISTUMISISTA JÄRJESTÖN ARVOKISOIHIN, MUU NÄYTTELYMENESTYS, KARHUTAIPPARI YMS.					
KARH 1 (5.10.2012)					
INDEKSIEN OSA-ALUEET					
KOKONAISIND.	KOKEISIINTULO	TÄYSI ERÄ IKÄ	HAKULAAJUUS	TODETTU LÖYTO	HAUKKUTIHEYYS
					SEURAAMINEN
					YKKÖSPROSENTTI
					LONKKAINDEXI
TARKASTUSSELVITYS JA MITTAUKSET					
KORKEUS	KIVEKSET	PURENTA	HAMPAAT	SILMÄT	SUKUPUOLILEIMA
MITTASUHTEET:					
PÄÄ:					
KORVAT:					
KAULA:					
YLÄ- JA ALALINJA:					
LANNE JA LANTIO:					
RINTAKEHÄ:					
HÄNTÄ:					
LUUSTO:					
ETURAAJAT:					
TAKARAAJAT:					
KARVAPEITE JA VÄRI:					
LIIKKEET:					
LUONNE JA KÄYTÖS:					
MUUTA HUOMIOITAVAA:					

Liite 4.

Ohjeita jalostusneuvontaan Shhj:n alaisille roduille

Jalostusvaliokunnan antamia ohjeita jalostusneuvonnalle ja vaatimuksia jalostuksessa käytettäville koirille. Vaatimukset ovat vähimmäisvaatimuksia ja ovat suositusluontoisia, mutta jalostusneuvoja pitkälti sitovia ohjeita. Tavoitteena on säilyttää ja parantaa koirien käyttöominaisuuksia, -ulkomuotoa ja -terveyttä, mm. jalostuspohjaa lisäämällä (enemmän hajontaa siitosurosten määrässä ja estää yksittäisten matadoriurosten liiallinen siitoskäyttö) ja lisäämällä tutkimustyötä mm. terveyden- ja eri käyttöominaisuuksien osalta.

Jalostusneuvojilta voi saada suosituksen haluamalleen nartulle, jos narttu täyttää vähimmäisvaatimukset ja käytetään jalostusneuvojan suosittamaa urosta. Jalostusneuvontaa annetaan kaikille järjestön jäsenille ja se on maksutonta.

Jalostusneuvontapyynnöt tulisi osoittaa hyvissä ajoin ennen nartun kiimaa jalostusneuvojille, vähintään kaksi viikkoa ennen h-hetkeä mieluiten järjestön sivuilta löytyvällä sähköisellä lomakkeella, sähköpostilla, tai kirjallisesti Hirvikoira-lehdestä löytyvällä lomakkeella. Suositukset jalostusneuvoja antaa aina kirjallisena (jälkitarkastusmahdollisuus).

Jalostusneuvonnan toimintaperiaate:

- Nartun omistaja ottaa yhteyttä jalostusneuvojaan hyvissä ajoin ennen astutusajankohtaa, jalostusneuvontalomaketta käyttäen. Lomakkeita löytyy lehdestä, sekä nettisivuilta sähköinen lomake.
- Nartun omistajan kanssa käydään ennen suosituksen tekoa keskustelut (sähköpostilla, kirjallisesti, puhelimitse) siitä, mitkä ovat hänen toiveensa haettavalle urokselle, mahdollinen oma urosehdokas, nartussa olevat puutteet ja vahvuudet yms.
- Neuvoja tekee näiden ennakkotietojen ja omien näkemystensä perusteella nartulle suosituksen, johon hän laittaa yleensä 1-4 urosvaihtoehtoa.
- Mikäli nartun omistaja päättää kuitenkin astuttaa koiransa jollain muulla kuin suosituslistalla olevalla uroksella, niin suositusta sille ei anneta. Neuvontaa kuitenkin annetaan myöskin näihin omiin ratkaisuihin liittyvissä kysymyksissä.
- Urosta suositellaan aluksi rajoitetusti, korkeintaan siihen saakka, kunnes jälkeläismääräksi täyttyy 40 kpl. Mikäli jälkeläisnäytöt ovat riittävän hyvät, eli vähintään 25% AVO 1:n haukkuneita näistä em. jälkeläisistä (vähintään kolmesta pentueesta), urosta voidaan suositella lisää. Suosituksia annetaan jatkossakin porrastetusti, seuraten jälkeläisten kehittymistä.
 - Harmailla alkuun enintään seitsemän perättäistä astutusta, jonka jälkeen katsotaan jälkeläismäärä (yksi astutus = 6 jälkeläistä)
- Jälkikäteen (astuttamisen jälkeen) pyydettyjä suosituksia ei anneta.
- Siitosurosten määrässä pyritään mahdollisimman suureen hajontaan, laajan geenipohjan säilyttämiseksi
- Sukusiitosaste lasketaan kennelliiton KoiraNet järjestelmän mukaan kahdeksalla sukupolvella

- Annetaan vain kirjallisia suosituksia
- Uroksen omistaja on velvollinen ilmoittamaan suoritettut astutukset ja syntyneet pentueet jalostusneuvojalle
- Yhdistelmälle annetaan suositus kirjaimella A, B tai C sen mukaan, miten yhdistelmä täyttää yleiset ja erityiset vaatimukset. Mikäli yleiset tai erityiset vaatimukset eivät täyty, ei suositusta anneta ja yhdistelmä merkitään –:lla
- Jalostusvaliokunta voi poiketa edellä mainituista ohjeista erityistapauksissa.